

Dominica in festo Circumcisio-
nis. Anno domini Millesimo
quadragesimo nonas
gesimo septimo. De
primo precioso
lapide Dnyz
chino mife
ricordie.

Precipe eis vt tollant .xij. lapides
Josue. iij.

Legim' in libro Ezo-
di. capitulo .
vicesimo octa-
uo. qd cū deus
iussisset Moy-
sen facere fra-
trisuo Aaron
vestem sanctā
in gloriam et

decorem eamq; qualis esse deberet/ descri-
psisset/ inter cetera precepit: vt ei faceret su-
per humerale de auro z purpura zc. Pone
retq; duos lapides Dnychinos/ in vtroq;
latere super humeralis/ inscriptos nomini-
bus duodecim filiorum Israel zc. Simi-
liter z pectorale quadrangulū/ similiter de
auro z purpura zc. [ein viereckicht binst/
tuoeb] quod appellabatur rationale/ quod
habebat mensuram palmi/ tam in longitu-
dine/ qm in latitudine/ iussitq; vt in eodem
rationali poneret quattuor ordines lapi-
dum [vier z ylen stein.]

In primo versu/ erat Sardius To-
pazius z Smaragdus. In secōdo Car-
bunculus/ Saphyrus et Jaspis. In
tertio Lygurius Achates z Amethystus.
In quarto Crisolitus/ Dnychinus/
et Berillus. Includi auro p ordines suos/
habebantq; noia filioz Israel/ singuli sin-
gula insculpta. Tale z tam preciosum lapi-
dibus preciosis/ erat pectorale summi pon-
tificis Aaron/ z non sine mysterio magno/
z significatione. Hoc enim factū erat secun-
dum beatum Thomā. prima secūde. que-
stio. cū. ad significandum/ qd ferret onus to-

tius populi/ per hoc qd habebat nomina
eorum in humeris/ z qd iugiter de eorum sa-
lute cogitaret/ per hoc qd portabat eos in
pectore/ quasi in corde habens. Adde qd et
insignum/ quia verus sacerdos. Christus
Iesus/ dominus noster/ in eternum bene-
dictus/ cui? ipse erat figura duodecim prin-
cipales virtutes in corde suo erat habitus
rus/ z suis cultoribus eisdē consulturus.

Ipsi sunt lapides preciosi. duodecim
consilia Christi/ Sardius/ correctio frater-
na/ Topazius obedientia/ Smaragdus
castitas/ Carbunculus charitas/ Saphy-
rus paupertas/ Jaspis verborum simpli-
citas/ Lygurius operum z verborum con-
formitas/ Achates sollicitudinis vitatio/
Amethystus mansuetudo/ Crisolitus occa-
sionis peccandi extrulio/ Dnychinus/ mi-
sericordia/ Berillus intentio recta. Huius-
rum lapides preciosissimi/ z super omne aus-
rum et Thopation/ a Dauid reputati.
Ideo dilexi mādata tua super aurum z co-
pation.

Veni mibi in manus hec torat/ gem-
mis stipata/ querenti quid vobis hac die
pro bono anno/ loco Encenij traderem/ et
vt arbitror/ non prorsus indigni/ aut con-
temptibilis. Quis enim pectorale hoc des-
piceret/ quod summus sacerdos Christus
dominus in pectore gessit/ rex regum/ et do-
minus dominantium/ quod suis cultoris
bus induendum post se reliquit/ et comen-
dauit pro singulari/ Elenodio. Sed forsi-
tan non satis estimabitur/ nisi sigillatim
singulas gemmas vilitauerimus diligens-
ter/ et non perfunctorie. Et opus erit illud
comicum/ Quidus nostruz ornato verbis
Sed quis laudaret has omnes/ et singu-
las in vna hora? Nemo plane. Sed in
bac hora vnam exaceruo illo producam/
alias singulis annis futuris/ quibus su-
peruixerimus/ domino dante/ pducemus.
Sed quam vultis/ vt iam imprimis con-
trectemus Illam vtiq; si placet/ que in su-
premo sita fuisse legitur/ Dnychinum/ quē
in vtroq; latere super humeralis positus erat
preter hunc qui etiā in rōnali penultimus
positus est. Accipe Dnychinuz hunc pro
F iij

Sermones.

presenti anno / aptus plane et necessarius omnibus nobis. Per ipsum significatur misericordia / et quando opportunius se ingerit misericordia q̄ hoc magnarum misericordiarum tempore. Sic igitur hic misericordie Dnychinus Encenium vestrum / hunc vobis commendo et trado hunc suscipite hilari fronte / atq; secundum eius interpretationem vestram vitam moderate.

¶ Sed que conuenticio Dnychini et misericordie? Cur per eum misericordia significatur? conueniunt ne in aliquibus conditionibus? vtiq; in tribus.

¶ Primo. Dnyx similis est ungui humano: sic et misericordia.

¶ Secundo. Dnyx oculo infirmo appositus sponte sua: quasi res sensata intrat sine lesione / circuitq; oculum / et penetrat interius omnes partes quousq; eius contrarios humores / profusus excusserit.

¶ Tertio. Dnyx valet contra scabiem et dealbat faciem. Hec tria noster spiritualis Dnyx misericordie perficit sicut clare deducemus. Sed ad prelosum bec tria non possumus perficere: solum autem primū / relictis qua duo / ad feriam sextam Epiphanie domini reseruantes / expediemus.

Rima igitur Dnycis proprietates est: q̄ similis est in colore et magnitudine ungui humano / vnde et nomen traxit: vt enim dicitur in Breuiloquo. Dnyx onycis quedam gemma appellatur / dicta sic / eo q̄ habeat in se permixtum candorem in similitudine unguis humani. Dnyca enim greci unguem dicunt. Unde hic onycus vel onyculus / pro eodez lapide / et corripit pe. genitiui onycis / Hec ille. Sic et misericordia / habet unguis similitudine. Et in quibus ais est ungui similis misericordia? Respondeo q̄ primo / in hoc est similis ungui misericordia / quia unguis est extremum in homine: vnde et per unguis in scriptura vltimate operationes designantur. Exodi. x. Non remanebit nec unguis (ait Moses pharaoni volenti dimittere populum / non autem peco-

ra) Et extremi con sanguinei apud teutonicos appellantur / nagel freund. Et certe misericordia siue consilium misericordie / et cetera dicit se etiam vsq; ad vltimum possibilitatis nostre. Immo perfecta misericordia non habet vltimum: quia vt dicit glosa Leuitici. ij. Misericordia nunq; impletur / q̄ si miseris quantum potes plus tamē velle debes. Si vis videre / quomodo ad extremū misericordia initar unguis perueniat: quia a corde prodit vsq; ad extremum hominis sicut statim dicitur. Ecce dum vides pauperem miserum. Primo tangitur et commouetur cor tuum misericordia / quia miseria pauperis tangit cor tuum. Sed nunquid ibi sistit? Non vtiq; sed ratio procedit / tamen vera est: vsq; ad os / vt consoleris pauperem. Hec ibi sistit / sed ad manus vsq; digitos et unguis / deriuatur. id est ad opus. Legitur de muliere in Proverbis. Manū suas non solum cor et os aperuit inopi. Et palmas suas extendit ad pauperem / nisi enim sic: frustra nobis ipsis blandimur super misericordie Dnychino. Tertis est nobis locupletissimus / atq; hac in parte nullo modo reprobandus / diuini ille beatusq; Joannes / qui inquit in Canonica sua. Qui habuerit subitantiā huius mundi et viderit fratrem suum necesse habere / et viscera sua clauerit ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Filii mei non diligamus verbo neq; lingua / sed opere et veritate. i. Joannis. iij. Et beatus Jacobus capitulo secundo. Si frater et soror nudi sint et indigeant victu quotidiano / dicat autē aliquis ex vobis illis. Ite in pace / calefacimini et saturamini / non dederitis autē illis que necessaria sunt corpori. Quid proderit? quasi diceret / nichil. Ecce misericordia vt unguis de corde prodit vsq; ad extremum digiti. Vis adhuc videre quomodo prodeat / prodit vsq; ad existentem in extrema necessitate. Sic q̄ vbi talē viderit / et necessaria administrat / de superfluo sui simpliciter necessarii: scit enim se ad hoc teneri sub pena peccati mortalis. Immo aliquando in casu cogit ad tradendum sibi simpliciter necessarium / et id tū quod summe ege-

De Genio Spiritu

est videri potest in extrema necessitate. Et certe misericordia siue consilium misericordie / et cetera dicit se etiam vsq; ad vltimum possibilitatis nostre. Immo perfecta misericordia non habet vltimum: quia vt dicit glosa Leuitici. ij. Misericordia nunq; impletur / q̄ si miseris quantum potes plus tamē velle debes. Si vis videre / quomodo ad extremū misericordia initar unguis perueniat: quia a corde prodit vsq; ad extremum hominis sicut statim dicitur. Ecce dum vides pauperem miserum. Primo tangitur et commouetur cor tuum misericordia / quia miseria pauperis tangit cor tuum. Sed nunquid ibi sistit? Non vtiq; sed ratio procedit / tamen vera est: vsq; ad os / vt consoleris pauperem. Hec ibi sistit / sed ad manus vsq; digitos et unguis / deriuatur. id est ad opus. Legitur de muliere in Proverbis. Manū suas non solum cor et os aperuit inopi. Et palmas suas extendit ad pauperem / nisi enim sic: frustra nobis ipsis blandimur super misericordie Dnychino. Tertis est nobis locupletissimus / atq; hac in parte nullo modo reprobandus / diuini ille beatusq; Joannes / qui inquit in Canonica sua. Qui habuerit subitantiā huius mundi et viderit fratrem suum necesse habere / et viscera sua clauerit ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Filii mei non diligamus verbo neq; lingua / sed opere et veritate. i. Joannis. iij. Et beatus Jacobus capitulo secundo. Si frater et soror nudi sint et indigeant victu quotidiano / dicat autē aliquis ex vobis illis. Ite in pace / calefacimini et saturamini / non dederitis autē illis que necessaria sunt corpori. Quid proderit? quasi diceret / nichil. Ecce misericordia vt unguis de corde prodit vsq; ad extremum digiti. Vis adhuc videre quomodo prodeat / prodit vsq; ad existentem in extrema necessitate. Sic q̄ vbi talē viderit / et necessaria administrat / de superfluo sui simpliciter necessarii: scit enim se ad hoc teneri sub pena peccati mortalis. Immo aliquando in casu cogit ad tradendum sibi simpliciter necessarium / et id tū quod summe ege-

¶ Secundo similis est misericordia ungui humani / quia unguis de corde prodit vsq; ad extremum digiti. Vis adhuc videre quomodo prodeat / prodit vsq; ad existentem in extrema necessitate. Sic q̄ vbi talē viderit / et necessaria administrat / de superfluo sui simpliciter necessarii: scit enim se ad hoc teneri sub pena peccati mortalis. Immo aliquando in casu cogit ad tradendum sibi simpliciter necessarium / et id tū quod summe ege-

De Gēmis spiritualibus.

XXXV

puta si viderit personam in extrema necessitate existentem / esse necessariam / reipublice aut animarū salutē: quibus propter mortē eius grande damnum accideret: etiam si tunc pro tali moreretur: vt ille superuiveret.

¶ Prodit tandem longius: q̄ ne dum existens in extrema: sed etiam in magna solum existens necessitate, largitur de superfluo sibi necessariorum simpliciter / et decente natus. Si placet de his diffusius dicere: dic ex. 4. dūtin. 16. Gabrielis. Ecce quomō misericordia imitar vnguis / ad extremū vsq̄ procedit / et Christum ad extrema vsq̄ coegit: vt ne dum sua / sed et se pro fratribus miseris exponeret / et per manus sanguinē et spiritum effunderet maiorē rem charitatem nemo habet.

¶ Secundo / similis est misericordia vnguis: quia sicut vngues albi / plani / molles / et tenues / et subrubentes / et bene periacidi / optimū in homine ingenium indicant: et hoc est vnum ex signis: quod valde raro fallit. Quia tales vngues ab optima procedunt complexionē: vt ait Albertus libro primo de animalibus. Et vtiq̄ misericordia signum est nobilis ingenij / et animi / leuis oculos tuos / et vide / et considera in omni genere creaturarū / et inuenies: quia ea / que et eis nobilia dicuntur / communicatiua sunt / et liberalia. Leo (si Alberto creditur in libro. 2. animalium) est animal magis gaudens et liberalius: propter quod dicitur rex ferarum: et quia comunicatiuū est prode ideo indignatur prouidere in crastinum: et abhorret iterum redire ad sui cibi reliquias: sed permittit accipi a quocunq̄ / et maxime ab homine: quem etiam non perimit: nisi in magna fame: quando alium non inuenit cibum obuians autem / et prouocantes / et prostratis / et veniam petentibus / aliquando parcit. Disce / o tu homo / quisquis es: que tibi de nobilitate blandiris: disce a bestia hac nobili non sis insupplices crudeles: non inuadito hominē pauperem cum consumendo / per suorum necessariorum subtractionem: dummodo alias sufficientem habueris alimoniam. Neq̄ mense tue re-

liquias referues / sed in vsu pauperum exponas. Neq̄ in crastinum polliceris.

¶ Quod si Leonem non exaudis docentem leua oculos altius in aerem: et respice auium nobilissimam Aquilam: que vt Albertus ait) beros auium est: vnde et Herodias appellatur. Vide inquit: quia valde predam communicat alijs auiibus / et tu eam imitato. Conspice in profundum maris et fluminum / et vide piscium nobilissimum Salmonem optimum omnium piscium (vt dicit Plinius allegatus ab Alberto.) Ecce cor eius de corpore extractum: diuilsime mouetur / cito et tu misericors / mouetur cor tuum (o nobilis) preter et super ceteros homines. Moueatur inquam misericordia in pauperes / et plane signum tue nobilitatis expandisti. Quod si immobile fuerit ad pauperum miserias. Non nobile plane cor: sed rusticum esse te monstrasti. Sed quid bestias / aues nobiles / et pisces / in testimonium liberalitatis produco: cur non deum omnium nobilissimū et nobilium creaturarum creatorem inuemur / ipse plane nobilissimus summe liberalis est: ita vt non solum det sua: sed etiam seipsum. Et non solum seruientibus: sed etiam hostibus suis: Matthei quinto. Qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos / ipse propter liberalitatem suam / fecit quecunq̄ facta sunt: quia ad dandum ea / facit quecunq̄ fecit / creaturas enim rationales fecit: vt eis daret.

¶ Tertio. Similis est vngui misericordia: quia vngues inflecti / curui / Rapaces / indicant / et imprudentes. Et crasse manus si digitos breues vltra modum habeant / declarant tergiuerforem / insidiosum et furem. Sic et rapacitas sine in misericordia tenacitas / et obduratio / significant animū rusticum et ignobilem.

¶ Nimirum sicut liberalitas signum est nobilitatis: sic rapina et tenacitas / signum est rusticitatis. Multi hodie qui reputantur nobiles / rusticissimi sunt / cum non cessent auferte atq̄ subtrahere pauperibus

Sermones.

et illis: qui possunt defendere se / Magister Alanus / c. m. est. t. apud montem Pessulanum / et auisissent vicini / et milites: q. tantus clericus esset: et ad omnia interrogata responderet. De comuni consilio euntes querierunt: que esset magna curialitas. Qui respondit: dare / qui omnes consenserunt. Et dixit eis: que est maior rusticitas: qui non potuerunt in eam conuenire: et increpauit eos dicens. Ego posueram vos in viam ad questionis mee solutionem. Si enim dare / curialissimum est auferre rusticissimum est: vñ vos qui incessanter auertit pauperibus / rusticissimi estis.

¶ Ecce igitur: quia misericordia signum nobilitatis est / rusticitatis autem tenacitas et rapina. Hunc venit hora et iam est: vt qualis quisq. sit probetur: an nobile cor habeat vel rusticum. Scitis: quia pauperes sunt in egestate maxima / in nuditate: et merito illius inaudite scabies: que eos adco obliuit / facie totoq. corpore: presertim in pudendis / eosq. vit: vt longe minus turpe sit et tolerabilius / esse leprosum q. tali scabie infectum / solo hoc dempto / q. hec curabilis: lepra autem non.

¶ Eguerunt illi hactenus / cibo / veste / et domo: quippe q. ab omnibus erant spacti: neq. ab aliquo colligebantur sub tecum: sed in frigore et nuditate cogebantur degere: quasi sub dino. Jam autem quia recepti sunt sub tecum: si diu sic manserint / graue admodum erit eos pascere: q. morbus ille et scabies / diuicius inhereat: multi sunt. Ecce nonagintaquattuor in vna domo / femine in stuba vna / viri in alia / miseru spectaculum / horrendus fetor / aspectus horrendus. Ex his nonagintaquattuor que modo simul sunt / aduene sunt quinquaginta. Reliqui famuli et famule ciuium / nihil loquor de ciuibus istis: qui in domibus suis manent / sic infecti. Hi nonagintaquattuor ex hospitali nutriuntur: quod si diu durare deberet / vix ad hoc sufficeret. Consilium ergo est: q. cure medicorum et Chirurgicorum sint tradendi. Medicinæ autem ex Apothecis emende sunt preciosæ / indigent ergo vestra ope / quatinus precio-

um aromatum habere possint: quo emantur.

¶ Vestrum ergo erit fratres charissimi / manus extendere / et liberaliter eis demosynam impendere / non parce. Qui enim parce seminat / parce et metet. Quilibet et iuxta suam facultatem / omnes tamen aliquid / et nemo nihil prester. Vidua pauperum tuo presterit minuta / et maius omnibus (teste domino) intulit. Qui multum habet / multum preter. Nobilis nobilitate / liberaliter. Qui miles est / aut doctus: quibus aurum licet deferre / non argentum offerant sed aurum / non plapharicos / sed florenos: similiter et eorundem vices. Et hi qui libenter essent Milites / aut famine que vellent habere Milites in maritos / omnes aurum offerant. Sed et hi qui diuites sunt: similiter multa dent. Certe estis de fidelitate administratorum / ego ipse oculum adhibeo: vt in usus illorum exulum distribuat / demosyna per vos prestanda / preciose autem sacerdotes et prelati ecclesiarum / et monasteriorum sint liberalissimi / portent instar Aaron Onychinum misericordie in vtroq. humero / et vinum in corde: vt reali subleuatione et cordiali misericordia pauperum spirituales et corporales supportent. Imitatores domini nostri Iesu Christi summi sacerdotis secundum ordinem Melchisedech. Panem et vinum offerentes / sed et populum: sicut et ipsi in humeris suis et corde / quema modum dixi supportantes. Siquidem et ipse hoc fecit: de quo scribitur. Puer natus est nobis / et filius datus est nobis: principatus eius super humerum eius. Et crucem nostram / in humeris portauit / in locum Labuarie. Non sumus similes charissimi fratres / legali illi sacerdoti: de quo dicit dominus in Euangelio. Quia vulneratum preterit. Similiter et Leuita / et in vices cundia vtriusq. Samaritanus eundem collegit. Sed et vos (o Samaritani labici) audite: quia non dimisit Samaritanus vulneratum / incuratum: qui relicus erat a sacerdote: immo inde sumpsit occasionem vulneratum colligendum: quia a

De Gemis spie

in vna domo / femine in stuba vna / viri in alia / miseru spectaculum / horrendus fetor / aspectus horrendus. Ex his nonagintaquattuor que modo simul sunt / aduene sunt quinquaginta. Reliqui famuli et famule ciuium / nihil loquor de ciuibus istis: qui in domibus suis manent / sic infecti. Hi nonagintaquattuor ex hospitali nutriuntur: quod si diu durare deberet / vix ad hoc sufficeret. Consilium ergo est: q. cure medicorum et Chirurgicorum sint tradendi. Medicinæ autem ex Apothecis emende sunt preciosæ / indigent ergo vestra ope / quatinus precio-

De Gemis spiritualibus.

XXXVI

facerdote fuerat neglectus. Sic o laice & tu non dimittas pauperes curare: si videris clericos & sacerdotes / eos negligere: sicut multi facere solent / arguit / alij nihil dant. Et ergo ego nihil debeo dare / falsum est: et mala sequentia: imo ratio fortissime ad oppositum concludit. Sequitur enim bene / alij relinquunt pauperes: ergo tu non debes relinquere: quia si alij non relinquerent: tu ut tu non teneris eum / non relinquere. Omnis ergo homo aliquid prestat / iuuenes & senes cum iunioribus. Omnes aliquid offerunt puero Jesu / propter nos hodie circumciso. Circumcidamus & nos superflua in pecunijs propter eum: qui propter nos circumcisus est in prepuce. Fundamus vinum propter eum: qui propter nos fudit sanguinem / Encensum ei omnes prestant in suis pauperibus. Circumcide o frater / ungues ferreos / rapaces & tenaces auaricie. Fac tibi eos humanos ut non ad rapiendum: sed ad elargiendum sint apti: attere eos ad petram illam durissimam. Petra autem erat Christus / ad exemplum eius / trade saltem tua: qui tradidit se: Beatus qui tenebit et allidet paruulos suos: id est paruificentiam suam / ad petram: ut efficiatur magnificus: sicut Christus petra fuit in dando magnificus. Circumcide te mox cultello Perrino: ne incircumcisus manens interficiaris ab Angelo: sed circumcidaris petra illa acutissima: que posita est in ruina & resurrectione multorum in Israel. Exod. 4. Circumcide / o filia captiua / circumcide ungues: ut placeas domino tuo: ut ducaris ab eo in uxorem / Ungues tenacitatis inflexos abscidito / & planos tibi facies / misericordie & liberalitatis / reduceris sic in libertatem prius captiua.

¶ Feria sexta Festum Epiphaniæ Anno 14.97. Adhuc de Onychino miscodie. Duos lapides Onychinos iculos auro / pones in vtroque latere super humeralis. Exodi. xxviii.

Hodie aurum obtulerunt puero reges Magi. Et tu miscodie Onychinum / auro ad litteram include: ut sit elemosyna tua / non parca sed larga / de auro non argenteo. Dixi (si tamen meministis) dominica precedenti festo Circumcisionis / quam admodum per Onychinum: quem vobis prestiti Encensum / significatur misericordia / propter tres proprietates: in quibus communicant.

¶ Prima proprietas: quia Onychinus habet similitudinem unguis humani. Sic et misericordia / et hoc in tribus.

Primo: quia unguis est extremum in homine / et misericordia impellit ad extrema.

Secundo: quia plani unguis et tenuis sunt signa bone complexionis & ingenij. Et misericordia est signum animi nobilis.

Tertio: quia unguis reflexi sunt signa ignobilis et rustici / rapacisq; animi. Et in misericordia / tenacitas / signum est animi rustici et ignobilis etc.

¶ Est secunda proprietas: quia Onychinus intrat oculum naturaliter / et purgat.

¶ Tertia: quia scabiem auferit / et faciem dealbat / duas illas non exposui: sed ad presentem diem ex intentione reseruavi. Timui enim / ne non satis ad misericordiam vos per sermonem unicum possem commouere. Sed longe aliter euenit / benedictus deus: magnam enim elemosynam administrastis / et verbum dei cepit in vobis: ut quid ergo / iterum vos / iam ad misericordiam commotos / commouere niterer.

Ista ergo duo reliqua puncta / amodo non ad eum finem absoluere conabor: sed ad alium. Non ad commouendum vos ad miscodiam: sed ad in ea perseverandum. Laudes Onychini

De Gēnis spiritualibus.

XXXVII

redit oculus ad lumen suū generale / quod prius impediēbat humoz pcretiōe / o qua lis luc prodit hic ⁊ alibi misericordibz. **L**upidus / nullas pauperis misērias videt / etiam si oculis eius ingerant. Non videt rat vlcera Lazari iacentis ad ianuā suam diues: non maciem / non nuditatem / ideo ad eternam misēriam deuenit / q̄ misēriam pauperis intelligere noluit. Non sic nō sic misericordes, sed beatus qui intelligit super egenum ⁊ pauperem / quia in die mala liberabit eum dominus. Ecce fratres / quo modo **D**nychinus misēricordiē oculū cor dis subintrat / mundat ⁊ per p̄leq̄ns illuminat. Quod si testimonia hec ⁊ ratiōes / non sufficiunt audi testem: omni exceptiōe superiorem / primam veritate n / **C**hristū do minū Date elemosynam / ⁊ omnia munda sunt vobis. **Luce xi.**

Tertia proprie-
tas **D**nychini est: q̄ valet contra scabiē ⁊ dealbat faciem. Et misēricordia scabiem peccatoz abstergit ⁊ faciem anime dealbat. **A**ufer plane misēricordia vestra / scabiē corporis pauperum illorum qui de elemosynis vestris per chirurgicos curantur: ⁊ vt speramus sanabuntur. Sed adhuc maiorem habet virtutes equidem ⁊ anime tue scabiē abstergit. Sed habet ne anima inquis scabiē: habet vtiq̄. Et qd̄ queso aliud est p̄t̄z q̄ scabies: anime faciem pulcherrimā ad imaginem dei factam turpiter defedans? **I**acu lam plane relinquit in anime facie peccatū cum etiā iam actu transierit: Facies eozū sicut nigredo olle / ait **P**ropheta ⁊ **D**avid vt quid facies peccatoz sumitis: vtiq̄ laruate sunt anime peccatozū: alienam quam naturalem preferentes personam. **N**ōne in conspectu dei vt leprosus / abominabilis est peccatoz ⁊ vere leprosus est ⁊ quid lepra quam scabies: aut non sentis peccati pruritū: o peccatoz postq̄ te inuasit peccati scabies ⁊ quanto plus scalpseris / tanto magis augetur pruritus ⁊ scabies serpit augete q̄: nūi peccatum p̄petratum mox

per penitētiā deleatur mox trahit ad alios ud ait beatus **G**regorius. Porro ne dū subiectū inficit hec peccati scabies / sed est ad modum contagiosa [erblich] ⁊ secum habitantes maculat. **L**ū sancto sanctus eris ⁊ cum peruerso peruerteris: ⁊ qui conuersatur cum superbo induet superbiam: initar pomū putridi alia circa se inficientes nūm tibi videtur temere dictū / scabiē esse peccatum / hanc abstergit inquam **D**ny misēricordiē ⁊ faciem anime dealbat: testis est nobis magn' ille **J**oannes **C**hrisost. qui dicit q̄ elemosyna illustrat animam ⁊ eam bonam efficit ⁊ decoram. Sed malles forsitan testimoniū habere ex scripta: non deest frater **S**icut aqua extinguit ignē ita elemosyna extinguit peccatum: defecerat hec aqua diuini / ideo clamabat pro gutta aque quia cruciabatur in flamma. **H**ec est aqua illa quā domin' noster **J**esus **C**hristus in cena nouissima fuderat in peluim / pedes discipulorum loturus. **S**icut enim exemplum dederat humilitatis in lauando eozum pedes. **S**ic ⁊ secundum mysteriū cōmendauit nobis pietatem: aqua em̄ in pelui est pietas in corde. **I**mmo lauacrum puri gurgitis celestis agnus attingit / peccata que non detulit nos abluendo sultulic. **N**os oues scabiose peccatis originalibus ⁊ actualibus: ipse sine scabiē ⁊ tamen pro nobis lotus est. **E**sset hic questio gratulissima tractanda. **A**n ex natura actus / elemosyna extingueret peccatum? **E**t quomodo elemosyne corporales effectum facerent spiritualē? **Q**uod si non ex natura actus / quereretur / cur ergo potius elemosyne illa extinctio attribuitur q̄ alijs actibus meritorijs ⁊ satisfactorijs / cū eque per illos sicut per hanc peccata dimitti soleant a deo. **S**ed de his alibi per beatū **T**hōmam in secunda secunde ⁊ doctor super quarto sententiarum qui videant. **S**ufficiat nobis quia ita sit / quomodo autem fiat / committamus deo ⁊ scholasticis. **N**emo autem putet / hunc nostrum **D**nycem misēricordiē: solum has tres enumeratas habere cum **D**nyte naturali proprietates: sed multo plures habet / immo qd̄ in alijs virtutibz sparsim reperitur: in hac

6

Sermones.

coniunctim reperiunt. Ita vt recte dicat ab
Ap. estolo pietas ad omnia vtilis est / et ro-
missionem habens vite que nunc est / et fu-
ture. *Bemne* singule / singulas habent vir-
tutes / *hec autem multaz multaz / ne dice-
rim omnium omnes. Facit amabilem ad-
amas / vt homo qui refert diligit / et ei be-
mines benedicant. Sed superat hunc pla-
ne *Onyx* misericordie. Et quis est / q non
adamet misericordem et liberalem? quis est
qui sibi non benedicat? Benedicit ei pau-
per benedicat ei populue / immo et deus su-
per omnia benedictus / ei benedicat / dicit
dominus in *Deutro* . *ix* . *Onyx* indi-
gens et mendicus non erit inter vos / vt be-
nedicat tibi deus; felix ciuitas et policia sic
ordinata; vt in ea nemo sit mendicus / qua-
lis vtique esse posset *Argentinesium* . si vel-
lent. Non deest rursus misericordie bene-
dictione pauperis; quis queso dedit pauperi
denarium / panem / calceum / aut aliquid talis-
um; / et non vidit eu oculos in celum cum ma-
nibus leuantem et deo gratias agentem; et
ei qui sibi elemosynam prestauit benedicen-
tem. *Floer*at hoc et expertus fuerat mise-
ricordis ille *Iob* / cum diceret . *Benedictio*
pitur sup me veniebat . *Iob* . *xxix* . *Quo* ta-
dem liberalem et misericordem non omnis
plebs laudat et extollit in omnemq te ram
famam eius diuulgat; profecto verum est quod
dicit sapiens puerbioꝝ . *ix* . *Qui* promissus
est ad misericordiam / benedicet. *Flora* pro-
nus. *Flo*li multum deliberare frater / in euen-
tibus repentinis; non opus est deliberatio-
ne. *Sicut* tredecim in hac policia ordinati
sunt; qui in casibus que erigunt repentinam
expeditionem / sicut si irruerent hostes aut
simile accideret; facultatem habent diffini-
endi; neq opus est vt referant ad senatum
tale negocium est pauperum / dum famet fri-
gent / nudi sunt / infirmi sunt / mox eis sub-
ueniendum est / recipiendi in hospitale; et de
inde deliberandum an sint retinendi vel ex-
pellendi; non sub diuino relinquendi / quous-
q nescio quando fuerit deliberatum et dif-
finitum de recipiendo. *Dicitur* de *Sma-
ragdo*; quia amaro sit castitatis gerente /
se ad castitate inclinat; magna virtus vti-
q. *Sed Onyx* noster misericordie etiam*

lubricum saluat / et in damnationem ire non
mittit. *Si* quis lubricum carnis paritur
sine dubio vapulabit / sed non perditur
Ambrosius de misericordia. *Sed* intelli-
gane; non ita q si in lubrico carnis peccaueris
ret impenitens vsq ad mortem / per pietas
tis ope era liberetur. *Sed* quia per huius-
modi ope era disponitur ad vocem gratiam
consequatur; per quam peniteat et in quan-
tum per hmoi opera satisfact de lubrico car-
nis pmissio / vt declarat beatus *Thomas* .
secunda sede . *q. i. j. 4. art. 2. Est* lapis carbun-
culus qui nocte magis lucet q die / et cir-
ca se noctem quasi in diem mutat que nun-
q extinguetur; q (vbi nobis omnia extin-
cta fuerit lumina / solis / lune / et stellarum /
sed et proprioz oculoz dn in exitu dicunt
fracti) lucebit per tenebras illas magnas;
dum sola comes defunctorum erit miseri-
cordia. *Et* iuxta illud *Iob* . *4. non* pari-
etur animas ire in tenebras. *Sunt* lapides
aut herbe / qui dicunt aperire seras et oilia
nulla nostri onychino obstitit ianua; facit
largam viam / nemo ianitorum ei resistit.
Sed viam paradisi dilatat; donum homi-
nis (ait *Salomo*) dilatat vias eius et an-
te principis spacium ei facit. *Et* quid mi-
rum; maius enim fecit; nam misericordia
ostium celi. *Chr*istum se qui dicit Ego sum
ostium / in die parascues fregit. *Et* quasi in
duo frustra volare fecit; se corpus et anima
et sic pauperibus celestem ingressum patet
fecit. *Sunt* lapides preciosi q se geitantes
efficiunt eloquentes; et vt causam efficacis
ter coram iudice queant porare. *Et* quod elo-
quentiam vehementioremq efficit orato-
rem q misericordia. *Iocundus* homo q mie-
ret et comodat / disponit sermones suos in iu-
dicio; in illo nimirum extremo iudicio ita
disponet vt vincat et sententiam p se obtineat;
venite benedicti patris mei percipite et
esuriui enim estis. *Ips*o ipsi secundum mo-
rem quorundam iudiciorum *Fozensium* /
tanquam causidico et peuratori datur; pri-
mus locus ferendi sententiam. *Et* ita q ei
sententie penitus stat / et a tota curia celesti / cu
sumo iudice appbet; neq ab ea qm liberet
appellat. *Si* qdem supius tribunal tenet
misericordia; na vt ait *Jacob* . misericordia super exaltat

aliam. Et misericordia fore sed em
causa non debeat in populo perferri
ita est in reprobis aliquos etiam. vti
Quis misericordia facit vti magis loci
im tunc est impensio: omnia illa vti
manciam ope illis. *Quo* quoque paco
has vobis dicitur qui hoc dicit vti
caus: sed in reprobis non potest
Vero et sicut ad cu comendationem
facit: et quanto preciorum. *Reuo*
operentur: qui potius et statim
Lapide emittat: cu gantz dicitur
Et non indistincto / super vobis tu
neq ponat paco. *Sis* misericordia
is in coeod dicit. *Chr*istum in pco
misericordia: et in reprobis in de
Lapide spiritibus / et in reprobis in de
Chr

De Gemis spiritualibus.

XXXVIII

iudicium. Et nedom sententiā fert sed eam executioni demandat in propria persona/ loca em̄ in regno celoz assignat ecclesia. xvi.
Omnis misericordia faciet vnicuique locū fm̄ intellectū peregrinationis illius: et fm̄ meritum operi illius. Quid queso precioſus noster Onychino/ qui tot habet virtutes sed nō omnes enūeravi neq; possem Verum de sufficiūt ad eū cōmendabilem faciēdum et reputandū precioſum. Nemo ergo eum cōtemnat/ qui potius grātanter Encenij loco excipiat/ cū gratiaꝝ actione Et eum auro inclusum/ super vtrunq; humerū ponat in pectore. Sis misericors miseris in corde et habes Onychinū in pectore: miseris eozū abige et eos releua in de fecibus spiritualib; et corporalib; et duos Onychinos tenes in humeris: hoc facito nō ppter inanem gloriā/ laudem aut hominum fauorem: sed ex dei et proximi dilectione/ ppter dei gloriā/ anime tuē salutē et auxilio onychinos inclusisti. Quod nisi feceris virtutes quas recensui non habebunt onychini/ sed rem perdes et meritū. Hoc Encenium taliter auro inclusum: excipere et cōseruare suadet: im̄o imperat nouus natus rex. Estote misericordes sicut et pater vester misericors est. Et cur domine: qz beati misericordes quoniam ipsi misericordiam cōsequuntur. Lum igit̄ hoc onychinorū Encenium acceptare et magnipendere optimus remunerator/ eterna infans sapientia et veritas/ sua deat et imperet/ tantaq; bona conferat vt eloquentem victoremq; in extremo iudicio efficiat: ianuāq; paradisi aperiat/ et in medijs tenebris luceat: peccatorem etiā lubricum in damnationem ire nullo pacto permittat/ amabilemq; deo et hominibus faciat. Scabiem auferat corpis et animę humores malos diuitiarum et cupiditatis abstergat: aliāq; multa bona conferat. Merito debet vnus quisq; hoc encenium lapidē videlicet hūc misericordie Onychinum non si occipendere sed palmis extensis cum gratiarum actione excipere/ quatenus hic virtutes eius mereamur percipere et alibi gloriā eternam ad quam perducatur nos dñs noster Iesus Christus. Amen.

¶ Feria secunda Circumcisionis
 Anno. i. 4. 98. de secundo lapide
 de precioso. Saphiro paupertatis voluntarie.

Præcipe eis vt tollant. xij. lapides
 Josue. iij.

Quadratum rati

onale. Das vier eckede brust
 buch / summi sacerdotis habebat quatuor ordines lapidum precioſoz q̄ erant. xij. Significabat autem sacerdos Christum Iesum/ summū sacerdotem secundum ordinem Melchisedech/ vt ait Psalmista. In cuius pectore xij. consilia Euangelica erant: et nobis ab eodem posita/ ostensa et consulta/ nō autē precepta. Ego autem sponſondi anno preterito: vobis singulis annis ex eis vnū dare pro Encenio. Et primū porrexi pro diuitib; Onychinū misericordie. in presentiarū vero pauperib; im̄o etiam diuitibus secundū exhibeo sc̄ Saphirum paupertatis voluntarie. Dico autem voluntarie. Est em̄ quedam paupertas volita/ et hec virtus non est: neq; lapis precioſus/ sed miseria. Est nostra voluntaria paupertas: amor paupertatis eoz sc̄/ qui ppter deū relinquērūt omnia sicut dñs cōsuluir: si vis perfectus esse vade et vende oīa tē. Sed illa paupertas q̄ et si actu diuitias nō abijciat: affectu tamen proſus eis nō inheret: illa inquit laudabilis est/ et nō longe (si tamen aliquanto) est a nostro Saphiro. Hunc paupertatis voluntarie Saphirū vobis preſto. p noui anni encenio/ et vt vobis eueniat opto diuitibus elemosynarijs ne depauperari timeāt: Pauperib; ne paupertate deficiant. Sed quid obducis frontes/ sup̄cilia et q̄dem maturna demittitis/ q̄si donariū hoc vile sit: plane precioſus est et non vile: qd̄ prudentissimus rex est: imator Christus Iesus eterna sapientia approbauit et amauit ab incunabulis vsq; ad vltimū vite. Ecce pannis infans inuoluit/ et in presepio reclinat: qz nō erat ei locus in diuersorio. Ecce Saphirum paupertatis.

B ij

De Gemis spiritualibus. XXXIX

lum est iumentu nostri / scz corporis. Ipsa terram talpis z serpenti relinquit; Isaie 65. Serpenti puluis panis eius. Ipsa vult filijs huius seculi dimittere mobilia bona: z ipsa retinere immobilia idest eterna sicut verus filius.

Tertio saphirus

corpus humana vegetat / z integra membra pseruat: vt dicit Arnoldus z corpora prebet integra / boniqz coloris fm Diascoridem [macht einen menschen vollig / wol gethon oder recht geschaffen] qualia sunt corpora gaudiosoz siue letantium. Et voluntaria paupertas / leta est effectiue / facit enim hominem letum / z vere letum. Diuicie ficte letum vere aut tristem. Testis est Seneca. qui felices vocatur (inquit) hilaritas ficta est z gravis tristitia: eo quidem gravis quia interdum non licet palam esse miseros / sed inter erumnas cor ipsum exedentes: necesse est agere felicem. Vltus est mihi q e. vltus modi est ficte letus. Similis soli iam emittenti radios / mox retrahenti z rursus emittenti: iterumqz retrahenti quem admodum fieri solet / cu celum pluuiam gestit. Sic illi Radios hilaritatis in facie ostendunt: sed mox obnubilat tristitia. Et vnde hec vicissitudo: plane effectio: quia nemo diu potest gerere ficta personam / aliter habet se voluntarie pauper nam sub eodem tenore hilaritatis habet iocunditate seriosam tñ no dissolutam / celestem (vt Saphirus) faciem z aspectum. Vis audire verum letum pauperem / audi qd scriptu in vitalpatru: Natam quidem paup habebat de cuius medietate se cooperiebat: alia vero medietate sibi submittebat / erat aut vrentissimu frigus / Pater monasterij de nocte exiens / audiuit eu dicere: gratias ago tibi domine qd sunt mo diuites in custodia z qsi in inferno sedent: aut pedes hnt in ligno z stricos / ego aut velut imperator sum extendens pedes meos / z quo volo ambulo.

Quarto saphir?

lapis sanctus appellat / z gema gemmarz vt dicit Heinardus. Et vere gema gemmarz est paupertas voluntaria / a paucis tñ nota z dei donu singulare: celestis Saphirus / de celo a deo datus: o munera no dum intellecta deum / paupertas. clamat Lucanus poeta. Munera dei (idest) deoz. Vere sic est / nam paupertas z honestas a deo sunt inqt Ecclesiasticus .xi. capit. Sanctus hic Lapis est / qz paupertas sancta: locus vtiqz sanctus in quo mansit sanctus sanctorz filius dei plusqz triginta annis. Fateor terra macilenta videt paupertas: est tamen verorum honoru fertilissima. Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Bene. 41. In hac terra voluit plantari vniuentus dei / scz lignu vite. Felicia monasteria quoru pauimenta hoc lapide sancto paupertas voluntarie saphiro strata sunt: illic suaviter bene z gloriose sine strepitu inceditur z scaldato. Letez vbi de pauimento lapis hic preciosus paupertas erit fuerit illic frequens ruina / illic strepitus z inpactio / pereunt meditationes / lectioes / z orationes / ita q seruitium ecclie nihil aliud est illic / qz inordinatus strepitus: illic vicia sunt in pace / no fiunt ibi correptiones / sed supputationes: vt potius videantur Trapezete qz religiosi. Vlt nostre tepestati misere / q fere oia monasteria no hoc lapide sancto strata sunt: sed siliabz scandalosis / abundantie z pprietat. Sed z omnis clericalis stat / ex illa abundantia subruit: vbi maxime diuicie illic minime deuotiones z dei reuerentie.

Quinto saphirus

virtutem habet sedandi / multas malas animi passiones. Dicit em optimus esse contra fraudes / inuidiam / z terrores / sz ad pacem gratiosus esse / vt dicit in Libro de natura rez: mansuetosqz z humiles efficit. Et qd queso efficacius contra has oes passioes / qz paupertas voluntaria: qz secura est / qeta z pacifica effectiue. Contra terrores est / qd em ptimefceret in mudo / q nihil habz in mudo qd diligat.

D iii

qualem facit volūtaria paupertas. Magna plane securitas est cordis nihil habere concupiscentie secularis / ait Gregorius. Non timet fures vel raptores / neque aeris passiones. Heminē fraudat: neque ab aliquo fraudari potest: quod id in quo fraus fieri potest / contemnit et nihili facit. Deinde amica patet nam etiam in obsessa via / pauperum pax est / ait Seneca. Et denique paupertas iuxta verbum sapientis: bonum sine calumnia / pro ea enim non mouentur lites. Porro quod quæta lit / patet ex verbo Senecæ dicentis. Quietis sine viuerent homines: si hec duo verba tollerent / meum et tuum / contra diuites unde Gregorius / quid in hac vita laboriosius quam terrenis desiderijs estuare: quid quietius quam nihil huius seculi appetere. Eadem quod humiles et mansuetos efficiat paupertas / nemo ignorat / nisi is qui nescit. Quam superbos et iracundos homines efficiat diuitie / quippe quod diuitiarum vermiseest superbia / quam sequitur iracundia: alludit huic effectui quod de Saphiro scribit in Dieta salutis: quod Saphirus nobilis / fugat venenosa / et mortificat aranea. Utique et paupertas / vermiseest venenosa / et aranea iracundie interimit experitur: et quætidie videmus quod pauperes se humiliant: diuites vero ceruicem erigunt.

Ergo saphirus

multas corporis egritudines et morbos expellit. Dicit enim primo ardorem interiore refrigerare / et oculos purgare. Et sancta paupertas ardorem cupiditatis reze temperaliu: quod coister estuat hoies mundani: ita in animo isto riu pauper refrigerat / ut oia terrena bona arbitrentur quasi stercoza / cum Apostolo Philippo. Et ideo facit eos habere oculos mundos / et limpidos ad contemplandum celestia quod non sunt terrenorum puluere obfuscati. Dicit secundo Saphirus fugare Squinanciam / et morbum quod dicitur noli me tangere / et vniuersaliter valere ad apostemata calida. Sic et paupertatis spiritus / tumore et infectioes viciorum non patitur sed ea sedat et fugat. Cum enim isti pauperes Christi / in camino paupertatis

in frivolo spiritus tribulati / quoti die erant minent et depurent / non potest in eis aliquid peccati infectio vel tumefactio remanere sed statim sedat. Hinc quod ipsi regnum celorum iam in presenti apprehendunt. Luce. i. regnum dei intra vos est propterea hec volūtaria paupertas / radicem omnium malorum eradicat. cupiditate scilicet quod secundum Apostolum omnium malorum radix est: radice igitur omnium malorum pro paupertate spiritus precepta / oia vicia iacet et mucro extracto cessat fluere sanies.

Optimo saphirus

ut lapis ut prohibet / educit carcere vincios: obstruatque fores ac vincula tarta reuoluit: ut dicit in Lapidario. Et paupertas volūtaria / vincula miserime seruitutis vniuersalis / resoluit. Ipsa seruitute dimittit arum: quod a deo generalis est excutit. Vere generalis seruitus / teste ecclesiaste. xi. Pecunie obediunt oia. Expediunt igitur boiem / paupertas ut liberi / et a ponderibus exonerat: si quidem (ut dicitur s. Grego.) Terrena subiticia / eterne felicitati comparata / pondus est non subsidiu. Quam preciosum Enceniū volūtaria paupertas / quod tam expeditu et liberu a vinculis et oneribus impediens / a cursu in celum efficit. Abijce ergo o christiane virtute huius Saphiri / diuitiarum onera: abijce vincula volūtaria: abijce anxietates et terrores / quod te plurimis annis incedant. Si habes vacare et vende oia que habes / et da pauperibus / si non habes / grandi onere liberatus es. Saphirum nostrum non premitte sed excipite / quod tantas habet virtutes: quod tam preciosus est / et ranti a Christo estimatus: qui boem mundat et castificat / letu reddit et hilarem: quod lapis est sanctus / et gemmarum gema: qui inportunas illas animi passionum et earum radicem funditus extirpat: liberu et expeditu ad currendum in via pacis efficit: tandem quod ad regna celorum perducit: quod nobis prelozum Benedictus.

Optimo saphirus...
Optimo saphirus...
Optimo saphirus...

Optimo saphirus...
Optimo saphirus...
Optimo saphirus...

Optimo saphirus...
Optimo saphirus...

De Gemis spiritualibus.

XL

Feria tertia Circumcisionis. An-
no i 4 2 2. de tertio lapide preci-
oso Smaragdo castitatis.
Precipe eis vt rollant. xij. lapides
Iosue. i. ij.

Sammus sacer-

dos habuit pectorale/ cui in-
serti erant duodecim lapides
preciosi/ significatiui duode-
cim consilioru Christi/ quos
per duodecim sequentes annos li dñs presti-
terit sigillatim vobis p Encenio noui an-
ni prestare statui. Anno igit supiori Sny-
chinu misericordie/ deinde Saphiru pau-
peritatis. hoc anno Smaragdu castitatis
offerret statui/ que z in presentiaru exhibeo
magnu plane donum. Et quid est/ inquis/
qua magnum donu/ cur Smaragdo casti-
tas coparat. Quid est castitas/ Castitas/
est actuale vel habituale propositu mentis
reiciendi libidines turpes/ z inhonestas.
Hoc propositu diuerlimode emergit aut
latet/ in cordibus multoru. Primi propo-
nunt firmiter reicere oes z illi sunt virgi-
nes. Secundi similiter licet eis aliquado
indullerint/ z sunt vidue. Tertij proponut
reicere oes vetitas z phibitas/ z etia non
prohibitaz superabundantiã z excessum/
z sunt coniuges. Romẽ itaqz castitatis est
comune/ temperantie virginu coniugatoru z
viduaru. Est igit triplex spes castitatis/ scz
virginalis/ vidualis/ z coniugalis. Habet
iam qd quesisti/ quid videlicet sit castitas.
Erit itaqz donum nostru siue Enceniu con-
gruu omni statui/ coniugibus scz/ viduis/
z virginibus precipue/ qui sunt in summo
gradu castorum/ z inter hos maxime sacer-
dotes z monachi. Sed qz magnum do-
num sit/ intelliges/ postqz tibi explicaue-
ro/ Cur smaragdo assumulata sit castitas.
Et ratio est/ quia easdem siue similes ha-
bet conditiones/ presertim quinqz.

Rimo Smara-

gdus inclinatur ad castitatem
z actus venereas no tolerat
lasciuosqz motus copescit.

Est enim a tota specie amator castitatis/ et
nullo modo sustinet coitu/ nisi rumpat vt
expertu est/ vnde z gestante se/ ad castitates
inclinat. Et castitatis habitus ad castitas
tem inclinatur/ id est ad actu castitatis/ id est
ad velle continere se a delectationibus vene-
reis zc. siue reicere illas. Hec volitio/ hoc
propositu/ hec electio est actus castitatis. i.
gnatiuus castitatis. Nam qui vult acquirere
hunc habitu castitatis/ necesse hz/ vt hoc fa-
ciat per actus z exercitia precederia/ scz per
mltas tales volitioes cobibere se/ que mul-
tiplicate ingignut habitum/ quo ingenito
ipse inclinatur ad similes actus/ ex quibz ge-
nitus est/ oportet ergo gemaz hanc Smar-
ragdu castitatis/ ex mynera elicere/ crebris
fossionibus actuuz. Potest hec castitas in-
tantu crescere/ vt tandẽ omnẽ extrudat libi-
dinem fm Martinu Martini/ tractatu de
temperatia/ vbi adducit Cassianum/ z hoc
possibile fore/ quis sentiet in sex mensibus/ si
hec obseruauit que sequitur. Si quis in-
quit/ abstractus a cunctis fabulationibus
mortalitatis ab omi ira/ sollicitudine z cu-
ra mundana/ ex duobus pacimacijs in die
fuerit contentus. Hec ad facietatem aquaz
biberit/ z somnu tribus aut quattuor ho-
ris terminauerit/ no sperans in labore suo
sed in miseratione dei/ ille infra sex menses
cognoscat perfectionem castitatis non esse
sibi impossibilem. Potest itaqz stimulus li-
bidinis/ omnino extrudi non autem castir-
margie/ secundu eundem/ quod per paras-
bolam cuiusda senis probatur/ qui ita di-
cere solebat/ multis me creatoribus pater
meus debitorem reliquit. Ceteris satisfeci/
sed vnus est/ cui quotidie soluendo/ satis-
facere non possum/ z hanc parabolam ita
ipse exposuit. Multis vitis sui naturali
conditione constrictus/ sed inspirante deo/
cunctis preterqz viri satisfeci/ castirmargie
vero stimulus nullo modo carere potui/ et
quauis eam in paruissimam quantitatem
redigerim/ et vim quotidiane compulsi-
onis euaserim/ perpetuis tamẽ eius couen-
tionibus/ perurgeo/ z interminabile ei so-
lutionẽ impendo/ alludit illud Job/ voces
exactoris no audiet. Super quo vide Bre-
gorium in moralibus.

B iij

De Gemis Spiritualibus.

XLI

ab his omnibus liber est animus / castus
z ad seruendum deo expeditus. Nam qui
sine vxore est sollicitus est que domini sunt
quomodo placeat deo. pri. Lorin. z Et pro
fecto secundum Hieronymum. Si nihil
aliud esset z nulla merces virginum ampli
or sequeretur / sufficeret ei / hec sola prelato
cogitaretque domini sunt. De quiete hac
que sequitur castitatem / canit ecclesia. So
brius castus fuit z quietus.

autem post factuz negaret ei iuuenis quod
promiserat / illa obrulit clamorem iudici q
violenter eam opprimerat. Iudex autem (ne
gante eo / q non fecerat ea iniura) iudicauit
q die assignata veniret / daturus ei quan
dam summam pecunie: vel vt eam acciperet
in vxorem. Iuuenis autem magis eligens
dare pecuniam / ei tradidit. Cum autem il
la / in sinu suo eam reposuisset z recederet
ait iuueni iudex vt iret post eam / z ei eam
auferret / et si posset recuperaret. Quam
cum toto conatu suo / non posset ei auferre
adeo se defendens: q nihil valuit iuuenis /
sed male tractatus ab ea rediret ad iudicem
iudex eam reuocans / fecit pecuniam reddi
iuueni dicens / q petebat / eam mentitam /
quia si sic seruasset virginittatis thesaurum
vt pecuniaz / nunquam esset ei ablatum. Plas
ne si Smaragdum habuisset castitatis / in
hunc caducum morbum non incidisset ab
adolecente impetita. Sed audiamus ere
gione contrariam: que castitatis virtute se
continuit: dic de Eufrosina / que sibi im
posuit nomen Smaragdus: cuius z hos
die dies festus est: vt dicitur in Viola san
ctorum. Sed in Cathalogo sanctorum di
citur / q sit in Febuario / dice eodem / vel
et Vitae patris. vitam eius breuiter z con
clude. Et apta valde est / propter vocabu
lum Smaragdus zc.

Smaragdus

gdus / est contra morbum ca
ducum / quez curare dicitur.
Et quid efficacius contra mor
bum luxurie vtiqz caducum / ita efficacis
cur castitas: nihil vtiqz. Sed nedum con
tra hunc morbum: imo contra casum oim
peccatorum / preseruat enim castitas homi
nem nedum a casu in luxuriam: sed etiam
facilius se qua alij / ab alijs peccatis preser
uare poterit. Castitas / inquit beatus Hie
ronymus in libro de. xij. abusiuis Auarici
am refrenat / Aures deuocat / iram mitiga / la
scitiam castigat / ebrietatem cauet / verba
non multiplicat / gule concupiscentias ob
iurgat / furtum damnat. Quid plura? oia
vitia restringit / omnes virtutes / z quicquid
coram deo / z bonis hominibus / laudabil
le est / nutrit: vnde bene dicitur ecclesiasti
ci. 6. Non est ponderatio digna continens
tis anime. Nam sicut luxuria gignit auas
ritiam / lites iras zc. Sic castitas cohibet
Propter has z alias laudabiles conditio
nes castitatis / ipsa castitas / z maxime vir
ginalis / supergreditur condicionem huma
ne nature / per quam / homines angelis si
milantur. Sed producam vobis efficacis
am huius Smaragdi castitatis. Et dicam
quid mirabile z angelicum effecerit in qua
dam virgine. Et rursus quomodo ex eius
carentia quedam morbum caducum sit pas
sa sue castitatis. Legitur in Speculo mor
rali / libro primo / parte tertia / distin. 96. de
quadam virgine / q cum quidam impete
ret / anstrenge eam / pro promisso precio / di
misit se a quodam iuvene deflorari. Cum

Fragmentary text from the adjacent page, including words like 'Smaragdus' and 'castitas'.

Sermones.

¶ Feria quarta Circumcisionis. Anno
i 1000. de quarto lapide precioso To-
pazio obedientie.
Precipe eis vt tollant. xij. lapis
des Josue. iij.

Primo Topasius

Acerdos / habet toracem / in
bruit tuch / quod dicebat rati-
onale / in quo iuxta preceptū
domini / erāt duodecim lapides precio-
si / quoz noīa recensui annis superioribz / qui
significabant duodecim cōsilia Christi / de
quibz singul' annis vnū donauit / hoc die.
Primo Dnychinū mie. Secūdo Saphirz
paupertatis. Tertio Smaragdū castitatis
Hoc anno vobis quartū trado Topasius
obedientie Lapidem preciosissimum cons-
gruū huic anno. i 1000. Jubilei / et remissio-
nis / q̄t sunt / qui sibi hunc Jubilei statuerūt
annū / tanq̄ terminū sue obedientie enēda-
tionis / et cōuerſionis / quo velint relinquere
bñficiōz plurialitatē / alij adulteria / ludos
vsuras &c. Sed quid est inq̄s obedientia?
Tur Topasius assimilatur? Respondeo breui-
ter / q̄ obedientia est voluntas faciendū prece-
ptū vel mandatū superioris / vt dicit in sum-
ma virtutū Lugd. Hec duplex est / quedā
velle obedire p̄ceptis / que sunt de necessita-
te salutis. Alia etiā velle obedire consilijs /
per votū vel sine voto. et non solū languere
circa precepta / iuxta verbū. be. Bernardi.
Sed nisi vt perfecte ea seruēt / et superero-
ganter. Hec obedientia / Topasius noster
est / de quo Christus / qui vult post me veni-
re / abneget semetip̄m / et sequat me &c.
Plane Topasius proprietates habet in se /
ceteris multo nobiliores.

Secundo Topasius

Primo Topasius
gemmarū prestantissima / supe-
rans oīm gemmarū clarita-
tes / vt dicit in Speculo na-
turali li. ix. cap. cxi. et in glosa super Apoc.
Et obedientia / ceteris p̄minet virtutibus
moralibus / Theologicis que imēdiate ver-
santur circa deū / non p̄eminet / sed morali

bus. Quia alie virtutes faciūt relinquere
exteriora aut corporalia: vt mens in deum
cōuertatur / obedientia vero / etiā bona ani-
me / et id quod in anima potissimū est / scilicet
voluntatem: vt dicit bea. Thomas se-
cunda secunde. questi. ciiij. articulo. iij.
Porro ipsa est aliarū virtutū causa / secun-
dum q̄ dicit bea. Gregorius. Sola inquit
obedientia virtus est / que ceteras virtutes
mētī inserit / insertasq̄ custodit: quod vtiq̄
verū est. Tum quia actus virtutū / qui per-
tinent ad obedientiam: prout sunt in prece-
pto / operatur causaliter vel dispositiue ad
earū generationē et cōseruationē. Tum
quia inserit menti subditū sensum et volun-
tatē superioris. Simile de duobus sarca-
lis / ex summa virtutū de obedientia.

Tercio Topasius

Secundo Topa-
sius / est coloris aurei / sine
quo colore oīs pictura / fere
morua et non viuida est. Et
sine obedientia / oēs actus virtutū / morui
sunt / non meritorij. Nam vt ait bea. Tho-
mas secunda secunde. q. ciiij. ar. iij. quecūq̄
alia virtutum opera / ex hoc meritoria sunt
apud deū / q̄ fiunt / vt obediat voluntati
diuine. Nam si quis etiā martyriū sustine-
ret / vel omnia sua pauperibus erogaret / nisi
hoc ordinaret ad implerionē diuine volun-
tatis: quod directe ad obedientia pertinet /
meritoria esse non possent. Sicut nec si fie-
rent sine charitate / que sine obedientia esse
non potest. Dicitur etiā primo Ioan. ij. q̄
qui dicit se nosce deū / et mandata eius non
custodit / mendax est / qui autē seruat verba
eius / vere in hoc charitas dei perfecta est.
Et hoc ideo est / quia amicitia facit idē velle
et nolle. Est igitur obedientia / quasi cam-
pus aureus / in quo relucent flores aliarum
virtutum / et nitent / alias susci &c.
Idem Guilielmus Parrisiens. in tractatu
de virtutibus. Si aliquis / inquit / imple-
ret oīa mandata / tantū quia bona sunt / vel
honestas / oīno non habens in mente q̄ dei
mandata sint: et q̄ propter hoc teneatur ea-
dem implere / esset quidem bonus iste / alij
quo modo adimplendo ea. Non autem in

De Gemis spirit...

¶ Secundo Topasius
gemmarū prestantissima / supe-
rans oīm gemmarū clarita-
tes / vt dicit in Speculo na-
turali li. ix. cap. cxi. et in glosa super Apoc.
Et obedientia / ceteris p̄minet virtutibus
moralibus / Theologicis que imēdiate ver-
santur circa deū / non p̄eminet / sed morali

¶ Tercio Topasius
gemmarū prestantissima / supe-
rans oīm gemmarū clarita-
tes / vt dicit in Speculo na-
turali li. ix. cap. cxi. et in glosa super Apoc.
Et obedientia / ceteris p̄minet virtutibus
moralibus / Theologicis que imēdiate ver-
santur circa deū / non p̄eminet / sed morali

¶ Quarto Topasius
gemmarū prestantissima / supe-
rans oīm gemmarū clarita-
tes / vt dicit in Speculo na-
turali li. ix. cap. cxi. et in glosa super Apoc.
Et obedientia / ceteris p̄minet virtutibus
moralibus / Theologicis que imēdiate ver-
santur circa deū / non p̄eminet / sed morali

¶ Quinto Topasius
gemmarū prestantissima / supe-
rans oīm gemmarū clarita-
tes / vt dicit in Speculo na-
turali li. ix. cap. cxi. et in glosa super Apoc.
Et obedientia / ceteris p̄minet virtutibus
moralibus / Theologicis que imēdiate ver-
santur circa deū / non p̄eminet / sed morali

¶ Sexto Topasius
gemmarū prestantissima / supe-
rans oīm gemmarū clarita-
tes / vt dicit in Speculo na-
turali li. ix. cap. cxi. et in glosa super Apoc.
Et obedientia / ceteris p̄minet virtutibus
moralibus / Theologicis que imēdiate ver-
santur circa deū / non p̄eminet / sed morali

De Gemis Spiritualibus.

XLII

stus/ aut dei seruus/ nec deo seruiens/ nec
deum vt dominū habens/ nec etiam vt de-
um/ de cuius legis custodia vel obediens-
tia/ omnino non curat/ hec ille, folio, 120,
littera p. in fine.

Tertio Topasi?
est regibus charissimus: ni-
hil enim est eo charius regi-
bus inter diuitias. Et obe-
dientia charissima est superioribus regen-
tibus subditorum. Vidisti hominē velo-
cem in opere suo/ eorum regibus stabit/ nec
erit ante ignobiles/ Proverbiorum, 22. Ex-
emplum de Abbate syluano / et Marco
eius discipulo.

Item de Abbate Hor/ ex summa virtutū
Lugd. de obedientia cap. iij. s. iij.

Quarto Topasi
us bullientia sedat / aquam/
sanguinem/ et passiones. An-
das enim feruentes compe-
scit/ easq; bulire prohibet/ vt ait Arnoldus
Et Aristoteles consentit/ dicens/ est illud
genus/ q; si supra rem bullientem suspendi-
tur/ cessant ampulle eius.

Item cum ponitur super hominis vulnus
cessat fluxus eius. Porro passionem lunas-
ticam/ iram sedat et tristitiam/ contra noxi-
os quoq; motus/ ac frenesim valet. Puto
hoc ideo/ quia et hec sunt quedā ebullitio-
nes. Sedat noster spiritualis Topasius
obedientia/ omnes malos motus ebullien-
tes ex fonte fomitis. Ecce bulla erumpit
concupiscentie/ velles lasciuire. Non obe-
dientia precepti dei: aut superioris/ facit
eam euanescere. Sic de alijs passionibus/
et prauis voluntatibus. Vellet filia ad cho-
ream / aut vxor / sed ad preceptum tuum/
obedientia earum facit quiescere motus
bos: extende ad placitum.

Quinto topasi?
limā patitur. Nam vt dis-
cit Plinius. Sola nobis
lium limam sentit / cetera
saxo et core poliuntur. Et
sola obedientia virtus iuxta exigentiā su-
perioris lime / se componere habet / et me-
dium eligere. Secus de alijs virtutibus/
quarū mediū non pēdet ad arbitriū superiorū
exēplum de castitate/ de tēperantia etc.

Sexto Topasius
idolū extrinsecus receptus res-
presentat: vt in Speculo cō-
cauo vniuersus. Et obediens-
tia facit relucere extra nostrā voluntatē/ in-
obediente/ Bernardus. Rara avis in terris
discretio/ sit ergo locus discretionis obediens-
tia. Christus ait nō mea fiat voluntas/ sed
tua instar camaleontis qui ad oēs colores
mutat. Sic tu ad dei et superioris voluntatē.

Septimo topasi
us. Si eum polis obscuras
Si nature relinquis/ clarior
est. Et obediētia si fuerit sim-
plex/ melior est. Sunt qui post preceptum
eis factū polire non cessant/ vertunt et reuer-
tunt/ querunt/ cur hoc preceptum est? quis
hoc excogitauit? Cur illi et non mihi precis-
pitur etc. Hec obedientia/ post tantas cir-
cūuolutiones/ instar polientū/ rotam ver-
tentium/ ballier oder sebliff mule/ exhibita
obscurior est. Sic Eua post preceptum/
audiuit polientem et circumuoluentem dia-
bolum/ cur precepit etc. Inde sequebatur
obscuratio obedientie. Sic qui dicunt/
cur precepit deus fornicationem / cum sit
naturalis. Non sic/ simpliciter obediens-
dicia domini iustificata in semetipsa vera.
psal. xv. Solum/ quia deus vult/ ideo ius-
tum est: quas virtutes habeat hic Topasius
obediētie. Si scire volueris / vide Lug.
in summa de obediētia vñm habet sibi crea-
turas subdēdi/ p; de Joāne discipulo/ qui
ex vi obediētie/ adduxit Leenā dicē histōriā

Sermones.

Et alius iussit: vt aqua sursum de puteo
ascenderet.

Sunt hic innumere questiones de hoc
Topasio obedientie: scilicet

¶ **Prima.** An subditus teneatur in omni
bus obedire superiori.

¶ **Secunda.** An monachus sciens se fra-
gilem/ debeat Abbati precipienti sibi acce-
ptare prioratum in mūdo obedire: vide in
Builiel. Parrisiē.

¶ **Tercia.** An minister licetoz/iudici iniu-
sto etcetera.

¶ **Quarta.** An regi precipienti iniustum
bellū/subditus debeat obeire etc.

Hec transco/ et alias questiones de hac
materia: que tractantur a beato Tho. Et
Builiel. Parrisiē. et in summistis/quos
vide.

¶ **Feria sexta in festo Circumcisionis**
Anno i 7 o i. de quinto lapide pre-
cioso Ametisto mansuetudinis.

Præcipe eis vt tollant .xij. lapides
Josue. iij.

Usus dominus

vt Aaron in pectorale qd ap-
pellabatur rationale. xij. lapi-
des preciosos deferret/ signifi-
cantes. xij. consilia / et viuites heroicis/
quemadmodū superioribus annis dictum
est: quas vtiq; sacerdos in pectore ferre de-
bet/ et de pectore in manus per exercitium
recipere/ et deinde verbo predicationis/ mu-
nus hoc ornare / et offerre populo. Tunc
enī efficaciter predicat. Si virtutes quas
corde tenet/ manu operatiōis exercet/ et ver-
bo predicationis/ populo cōmendat/ et ad
similia faciendū exhortatur. Et sic Christū
imitatur: que prius incepit facere et docere
quod corde tenebat. Discite a me/ quia mi-
tis sum et humilis corde etc. et exemplū de-
di vobis vt quem etc.

¶ De his gemmis preteritis iam annis
quattuor prestū pro Encenio: iam quin-

tum in ordine dono/ pro beccano/ ipse est
Amethystus mansuetudinis: videlicet ex tor-
race/ siue pectorali cordis mei per manus
et os: et non solum ex sine manu et corae.
Hunc vobis opto/ vt cum recipiat/ et rei-
neat/ et secundū eius inclinationē hoc an-
no nunc et per omne euum vete vite opere
mini: vt quemadmodū Christus puer na-
tus mansuetus fuit/ et nos mansueti esse me-
reamur ipse puer inq;: qui ait. discite a me/
quia mitis sum: id est mansuetus/ et humi-
lis corde. Sed ais/ et quid est mansuetudo?
Respondet est virtus moderatiua ire etc.
Non cōmuni et humano modo/ sed super
humano et perfectē/ contingit cō iram mo-
derari duplī. vno modo sic q; homo eam
modo humano refrenat/ sic q; non nimio
impetuo excedit: tamē aliquale p̄ turba-
tionē eius sentit: et hoc est cōmunis virtus
becnon est Amethystus noster. Alio modo
contingit eam moderari hoc modo: scilicet
q; reditu homo totaliter tranquillus ab
ira/ per oimodam subiectionē ad regulā ra-
tionis vel diuine legis. Et hec est virtus de-
roica/ non cōmunis omnibus sed perfectis:
hec est de qua Christus dixit. Si quis te
percusserit in dextrā maxillam tuam/ prebe
illi et alteram. Et ei qui vult tecū in iudicio
contendere/ et tunica tuam tollere/ dimitte
et pallium. Matth. v. Hec est: que est non
preceptū/ sed cōsiliū. Hec est Amethystus
noster p̄ciosissimus. q; vtiq; apte per Ames-
tistū significatur/ propter condiciones simi-
les huic inde inter vtiq; repertas.

Primum Ametist

est coloris purpura: qui est ce-
terozū omnīū colorum gratissi-
mus: vt dicit Loznucopie. Et
Speculū naturale libro. ix. capit. xliij. de
Ametisto. Amethystus est coloris violacei
tendit in colorem vini: sed desinit in viola-
ccum. Itaq; gratissimi coloris est. Et man-
suetudo efficit hominem acceptissimū deo
et hominibus. Fili in mansuetudine persi-
ce opera tua/ et super hominū gloriam dilis-
geris ecclesiastici tertio. Et quid est diligi-
bilis gloria/ plane/ maxime diligibilis/ et

Quando Ametis

... est (colore facili-
ter in Speculo naturalis.
Et mansuetudo facit homi-
nem acceptissimum deo et
hominibus. Itaq; gratissimi
coloris est. Et mansuetudo
efficit hominem acceptissi-
mum deo et hominibus. Fili
in mansuetudine persi-
ce opera tua/ et super homi-
nū gloriam diligeris ecclesi-
astici tertio. Et quid est di-
ligibilis gloria/ plane/ max-
ime diligibilis/ et

contrariū eius ignominia / maxime odibili-
 lis. Sed si tu mansuetus fueris diligibili-
 or: er' hominibus gloria. Sed vide vt per-
 ficias opera tua / et cum solum incipias in
 mansuetudine / notante / enim dicit Salo-
 mon in mansuetudine perfice opa tua. Sūt
 multi qui incipiunt / sed non ad finē perdu-
 cunt in mansuetudine / hoc experitur ele-
 mosynarij / erga importunos mendicātes.
 Ecce quia hominibus facit amabile / sed
 et deo. Dicitur em ecclesiastici p̄rio. Bene-
 placitū est deo / fides et mansuetudo. Nam
 fides subiecit intellectu / mansuetudo affectū
 deo: vt dicit in summa Lugd. Et Christi-
 dñs horatur nos ad eam / tanq̄ ei placitā:
 Discite a me inquit: quia mitis sum et c. Et
 p̄uouerbior. et. Clemētia / tronus regi' ro-
 borat / de differentia clemētie / et mansuetudi-
 nis / nolo hic prendere / videat Buridānus
 si placet. Nec mirū est / q̄ gratos efficit p̄m
 Thomā: quia in eundē effectum concurrat
 cum charitate: que est maxia virtutis: scz
 in subtrahendo mala proximor.

Secundo Timeti

stus / est sculpture facilis: vt
 dicit in Speculo naturali.
 Et mansuetudo facit homi-
 nem / q̄ libeter cedit alteri: sicut res mollis
 non resistens. sicut facere solent iracundi.
 Nam vt dicit in sum. Lugd. Mansuetudo
 mollities est / seu suauitas malo cedes / sub-
 esse sciens superiori / nec resistens tractabi-
 lis / siue bonis consentiens. Vide eandem.
 Sunt homines mansueti et humiles / tanq̄
 scutelle / aliorū scilicet receptiue. Superbi
 autē tanq̄ globi / sese nō recipientes. Due
 scutelle se inuicem recipiunt / sic duo humi-
 les / siue mansueti. Scutella recipit globū
 et mansuetus superbū. Sed duo globi non
 se mutuo recipiunt / sed statim vbi se tan-
 gunt in puncto resiliunt / et ab inuicem dis-
 cedunt. Sic duo superbi / simul stare non
 possunt / sed pungunt se verbis / et dissiliunt
 ab inuicem. Est mansuetudo tanq̄ calcitra
 mollis in lectulo floride conscientie / in qua
 animus cum deo quiescit / Lanticonum p̄ri

mo, Lectulus noster floridus. Est tanquā
 antemurale in castro anime / quod leuiter
 recipit durissimos lapides in se / et defen-
 dit murum.

Tertio ametist'

malas cogitationes reprī-
 mit: et mansuetudo cogita-
 tiones vindicte extrudit.
 Solet iratus voluere in a-
 nimo / de modo se vindicādi: et inde dicitur
 tumor / filia ire. hanc igitur cogitatioem ex-
 trudit mansuetudo: quia mansuetus talia
 non cogitat / sed quietus est in animo.

Quarto ametist'

tollit ebrietatem: vnde et no-
 mem trahit / dicit enim ame-
 tistus quasi minime ebria:
 vt dicit Perott' in Cornucopie. Sicq̄ fa-
 cit hominē sui ipsius cōporem / et in natu-
 ram debitam restituit. Solet ebrietas hos
 minem efficere bestialem / eum extra homi-
 nis naturam eliminare / qd̄ ergo tollit ebsi-
 etatem: restituit hominē sibi ipsi. Et man-
 suetudo idem facit / plane ira facit hominē
 bestialem / insanū / et furibundum. Quid
 est ira aliud q̄ breuis furor vt insania: fa-
 cit hominē quasi buffonem ita timidū /
 ita venenosum. et c. Dum irascit quis / di-
 cit expecta donec ad se redeat: hoc autem fa-
 cit Ametistus mansuetudinis / ebrietatem
 illam et excessum mēsure tollit et restituit in
 naturam propriam. Nam dicit Sapiens
 hominem esse animal mansuetum natura
 In omni specie animalis / figura corporis
 attestat nature interiori: sicut vngues acu-
 ti / magni et fortes et vncati et dentes magni
 et scissio oris magna / attestantur rabiei vt
 apparet in leonibus. Contraria vero his /
 attestantur mansuetudini / vt in hominibz
 ideo crudeles homines / quasi non sunt ho-
 mines / in animalia enim syluestria transie-
 runt.

¶

Quinto Ameti

ustus facit bonū intellectum/ et confortat. Et mansuetudo facit ad cognitionem. Ira enim propter suū imperium (ait Thomas) Impedit animum ne possit cognoscere verum. Mansuetudo aut iram premittit/ et facit hominē compotem sui: vt dicitur est. Unde ecclesiastici. x. dicitur. Fili in mansuetudine serua animā tuam. Facit plane / et preparat hominē mansuetudo ad cognitionem dei. Primo quidem faciendū hominē compotem sui/ per diminutionem ire: vt dictū est. Secundo: qz ad mansuetudinē pertinet/ qz homo non contradicat verbis veritatis/ qd plerūqz aliqui faciūt ex emotione ire. Ideo Augusti. dicit in. ij. de doctrina christiana/ qz mitescere est nō contradicere scripture siue intellecte/ si aliqua vitia nra percutit: siue non intellecte/ quasi nos melius et verius sapere et percipere possemus: vt in secda secunde dicit. In de dicit Jacobi. pzi. In mansuetudine suscipite in situm verbum / et ecclesiastici. v. Esto mansuetus ad audiendū verbum dei. Et Augustinus dicit/ Moysen propter mansuetudinē/ dei apparitione dignū habitum.

Sexto Ametis

habet virtutē refrigerandi et leniendi. Quanta asperitas sit in iracūdo/ quātāqz flamma/ patet ex verbis. be. Gregori/ qui dicit Ire sue stimulis accēsū cor palpitat/ corpus/ lingua se prepedit/ facies se ignescit/ exasperant oculi/ et nequāqz recognoscunt nō tū/ ore quidē clamorē format/ sed sensu qd loquitur ignorat: hec ille. Mansuetudo autē letificat et extinguit iram. Ergo habet virtutem refrigerandi et leniendi.

Septimo Ameti

ustus facit vigilē. Negligens est iracūdus/ et non satis sup uigilat: quin oēs gratias quas habet flāma ire cōcremet et exterminet/ est enī ianua oīm vitiōz iracūdia/ qua clausa

virtutibz intrinsecus dabit quies aperta/ ad omne faciūsus armabit anīmus: vt dicit glosa super illud Prouerbicū. ij. v. iracūdus prouocat rixas. Est plane irania vitiōz per accidens / s; remouendo phibens/ ideit impediendo iudiciū rationis/ per qd homo retrahit a malis vt dicitur in. ij. q. i. 7. 8. art. 6. Secus facit mansuetudo. Item mansuetudo possidet terrā corporis sui: ne exurgat ptra animā/ et sic ei dominaat/ inde et ei terra viuentiū in premium pmittit i: Beati mites quoniā i phieram possiderūt: vide in Summa Lugd. de beatitudine miritatis et adde ad placitum congrua/ et concludere.

¶ **Sabbato in Festo Circumcis-
ionis Anno. i. 502. De sexto
Lapide precioso Carbun-
culo charitatis.
Precipe eis vt tollant. xij. lapides
Josue. iij.**

Hibuit Aaron

duodecim Lapidēs preciosos i pectorali ex iusu dei: qui significabūt. duo decim consilia Christi: et duodecim virtutes perfectas/ siue heroidas/ de quibus singulis annis/ singulas pro encenio/ hoc die donauit/ per annos habet. Restat igitur in presentiaz/ vobis in ordine sextū donem. Ipse est Carbunculus perfecte charitatis / qui se vsqz ad inimicos etiā extendit. Hunc vobis opoz et donoz/ in quantum in me est exhibeo/ probuius noui anni encenio. Sed ais quid est illa perfecta charitas: illa inquam est/ q non precipitur sed consultit: illi em lapides xij. significant. xij. consilia. Charitas videlicet que extendit ad dilectionem inimicorum: de quo Math. 6. Diligite inimicos vestros/ benefacite his qui. etc. istud quantum ad dilectionē affectus est pceptum: sed in inimico velle gratiā et gloriā necessitari est.

Impendere sic bene beneficentie
bona voluntate: hoc est perfectionis et
voluntatis ad qd non omnes tenent. Ego aut
ingenio de perfeta amore potest et inimi
ci. Quasi ppter motu dei loqui volu
erunt et tpe ad pmpria sed. Illiam est.

¶ Primo carbuncu-

lapis est multicolor. Sunt em
decem genera Carbunculoz
vt dicit Chalcidius in pte
de animalibz lib. 9. cap. 7. Et multu
poteat color sine carnis. Est em
in carnis sine oleo natus. Annua
e vna alia sine odore. Item amoz
effluens et effluens. Item amoz
oculos. Item amoz videri
de vna. Item amoz dicitur quia
liet et diffundit vt spiritus bonus. Quo
modo sicut loca. 2. art. 3. Item
dicit idem Chalcidius cap. 7. q. 1. dicit
nec color speciosus sine virtute ad pectus
sicut prope pedes amoz pectus. Et amoz
emulsi difflicis / amoz vna inusticis
vna sicut quoz vna dicitur et granam
et vna inusticis huius dicit. Sic est ppter
Carbunculus et dicitur de quo ad pfectis
vna dicitur huius. Ego autem extendit
vna in amoz dei. Item sermo fi
de ppter vna inusticis huius ppter p
habet in vna.

¶ Secundo carbun

¶ Secundo carbun-
cus alios lapides preciosos
colit et ad eos se habet licet
quasi soluta metallis. Et est
vna in amoz excelsis. Est
vna in amoz autē bonū charitas.
vna in amoz beat. Thomā
vna in amoz vna quia p
vna in amoz dicit. Unde et dicit
vna in amoz respectu alioz vt
vna in amoz in pte
vna in amoz. Sicut dicitur
vna in amoz q. 7. pte 1.

De Gemis spiritualibus.

XLIII

Sed impendere sibi opera beneficentier signa benevolentie: hoc est perfectionis et consilij / ad qd non omnes tenent. Ego aut nedum de perfecto amore proximi et inimi ci. Sed etia pfecto amore dei / loqui volo / quonia et ipse non preceptu sed consilium est.

Primo carbunculus est multiplex. Sunt enim decem genera Carbunculoz vt dicit Vincencius in speculo naturali. lib. 9. capit. 5 i. Et multiplex est dilectio siue charitas. Est enim charitas amor siue dilectio naturalis animas / rationabilis siue arbitrarij. Item amor affectiuus et effectiuus. Item amor amicitie et amor concupiscentie. Item amor desiderij et amor concupiscentie vt dicit Gabriel dist. 27. tertij. Item amor celestialis / claustralis / christianalis / vt innuit beatus Thomas scda scda. q. 24. art. 8. Ecce. xij. Item dicit idem Vincencius cap. 5 2. q. tabernaculoz species sunt tres: sic ad propositum sunt tres species amoris proximi / scz amor amicitie / amor inimici / amor inimici sufficiens / amor inimici sufficiens / dum scilicet quis vult ei gloria et gratiam et amor inimici habundans. Hic est pfectus Carbunculus et electus: de quo ad presens loquitur Jordanus. Ego autem extensius loquar etiam amore dei / quatenus sermo fit et communior et extensior / scilicet pro amore pfecto dei et proximi.

Secundo carbunculus alios lapides preciosos excellit / et ad eos se habet sicut aurum ad cetera metalla. Et charitas omnes alias virtutes excellit Testatur hoc Apulus / maior autem horum charitas. Et huius ratio est secundum beatus Thomam ij. q. 23. art. 6. qz maxime coniungit prime regule actuum que deus est. etc. Unde et deo charissima est. Item est respectu aliorum virtutum sicut aurum respectu metallorum in pretiositate: vnde et dicit Apoc. iij. Suadeo tibi cinere aurum ignitum. Et nedum aurum est. Sed etia aurea reddit que pringit / et plum-

bea efficit aurea / opera enim de genere bonorum / sine charitate facta quasi plumbea sunt parui scz vel nullius valoris: facta vero ex charitate / quasi aurea sunt: qz preciosa valde / valentia vitam eternam: ppter hanc excellentiam ab Ambrosio etia appellat esse forma virtutum: non quidem exemplariter aut essentialiter / sed efficiens quia in quantum omnibus virtutibus formam imponit: auream scilicet / et valorem applicat et Beatus Thomas. ij. q. 23. art. viij. non obstante quod aliter loquitur.

Tertio carbunculus habet omnium aliorum lapidum virtutem. Et charitas in se omnes complectitur virtutes: hoc modo. Primo imperatiue / quia mouet omnes virtutes ad opera sua. Secundo ordinatiue siue directiue / quia omnes virtutes mouentur ad finem charitatis: vnde Apostolus. i. Thimo. i. finis precepti est charitas. Tertio solidatiue / quia in charitate virtutes ceterae solidantur: vnde Grego. omnia precepta vni sunt / quia quicquid precepit in sola charitate solidatur. Et (vt dicit beatus Thomas. scda scda. q. 23. art. 8.) charitas paratur ad alias virtutes / vt radix et fundamentum super illud Ephe. iij. In charitate radicari et fundati in quantum videlicet / ex ea sustentantur et nutriuntur omnes alie virtutes.

Quarto carbunculus est in calore igneus sicut carbo viuus. Et charitas ignis est / vnde et spiritus sanctus venit in igne super Apolos. Vere ignis charitas est. Primo ignis tendit sursum. Et que vehementer incensi sunt igne charitatis / cupiunt dissolui et esse cum Christo. Phillip. i. Et morte habent in desiderio / et vitam in patientia. Ipsa plane est curus igneus subleuans interiorum hominum in paradysum spiritalem / vt de Helia legit. 4. Reg. 2. Secundo ignis nescit esse ociosus. Et amor dei nunquam est ociosus / operatur enim magna si

hij

De Gemis Spiritualibus.

XLV

dicitur ita sit / ita est / nō non / seruat.
 Hōri opifces siese habent / vt eoz facta
 sint / est / nō. Non aut est est / nō non. Dū
 queris a saritore / facies ne mihi tunica ad
 festu. nōc. Hācūitaris? responderetia m
 feto adueniente h q̄ieris / est ne vestis
 facta? responder non: neqz tales tenent est
 / non. Sed nō / est est / non non.

Secōdo stat in hoc simplicitas / quod fiant
 verba sine iuramēto / ideo dicit / quod am
 pl? est a malo est / / nolite iurare omnino.
 Hec est grandis altercatio / vnde / heresis
 quedam orta est / q̄ dicit / omne iuramentū
 esse prohibitum / ite q̄ in nullo casu liceat
 iurare. / habent pro se apparentiam. Sed
 reprobatur ab Ecclesia. Ego dixerim
 cum Chriost. q̄ iurare nos prolus nō cō
 uenit / quid enim vnicuiqz noitrum iurare
 necesse est / cū nobz mēiri om̄io nō liceat / q̄
 rum verba ita vera semper / ita devent esse
 fidelissima: vt pro iuramento habeatur / vt
 dicit Ludolfus parte. prima. cap. 3. 4.

Tertio stat in hoc simplicitas verborū / q̄
 fiant sine multiplicitate scz vt homo caueat
 at a multiloquio / / et auiscat simplicitate di
 cere est / non. Quanti noceat multiloquiū
 pater in Summa viciōrum. Habent lo
 quutiones noitreplicas multas.

Quarto consistit in hoc simplicitas ver
 borū / q̄ non sint sedata per maliciam /
 ire / vindicte / irrisionis / contumelie / conui
 cū rē. Regulariter delitescit aliquid in ver
 bis noitris / p̄ter simplex est / non. Ecce
 fratres / hec verborū simplicitas / est Jas
 spis ille / quem vobis dono do / pro Enes
 nio neqz p̄remendus est a vobis. Habet
 grandes vtilitates / et virtutes. Et vtiqz tas
 les virtutes spirituales habet verborū sim
 plicitas / quales naturales habet Jaspis.
 Sed ais / / et quas virtutes habet iaspis?
 / et quas simplicitas verborū? Respo deo
 / et septem quantum ad presens sufficit.

Primo Jaspis
 qui bonus est / et viridis
 i. herbacei coloris. Et
 verū simplicitas / vere vis

ridis est / et esse debet. Debet enim sermo no
 ster esse viens / vt semper aliquid boni ger
 minet / alias erit ociosus: verbum enim oc
 iosum secundum Hieronymum / est quod
 sine vtilitate loquentis dicitur / aut audis
 entis. Et quos fructus posset inquis ger
 minare verbum meum? multos plane / scilicet
 laudationem dei / gratiarum actionem /
 orationem / confessionem peccati / correptionem
 onem proximi / reclamationem mali / vt di
 citur in Summa viciōrū de ocio. Hec est
 contra vaniloquos / nugigerulos / qui sine
 fructu verba proferunt: tota die peridentes
 tempus.

Secundo iaspis

est translucens. Et sermo nō
 debet esse transparent / vt in
 verbis trāspareat intentio
 cordis. Quod est cōtra do
 losos / et mendaces. Sed quid? Quis quod
 mentitur / occidit animam. Contra menda
 ces dicit ad placitum. Sed ais est ne semp
 peccatū duplicitas illa / cum quis loquit
 / et non patefacit suam intentionem. Et vide
 tur q̄ non / cum dicat sapiens. Cor stulti
 in oz. ipsius / et contra os sapientis in cor
 de ipsius. Est hec pulchra queitio / quam
 absoluit Bernardin? in q̄dragesimi mali
 de religione Christiana / sermone. 32. art. 2.
 cap. 2. Que exigeret speciale m horam ideo
 ad p̄is sup sedeo / posteriū forsitā dicā.

Tertio iaspis ha

bet venas rubeas. Et sermo
 noster / debet habere venas
 rubeas charitatis ad prox
 mum: ad quem / et de quo est sermo. Quod
 est contra susurratores / detractores / conu
 ciatores / et calumniatores / qui non rubeo
 charitatis verba sua colorant: Sed croceo
 colore / ire / et iuidie. Noli verba tua / hoc iu
 daico / et Serpentino colore sedare / sicut
 frēq̄nter fieri solet. Sint potius charita
 tiva / et rubeant amore fraterno. Hic tra
 viciū detractōis / et contumelie rē. dic ad pla.
 H u

Summa
 Dicitur ita sit / ita est / nō non / seruat.
 Hōri opifces siese habent / vt eoz facta
 sint / est / nō. Non aut est est / nō non.
 Dū queris a saritore / facies ne mihi tunica ad
 festu. nōc. Hācūitaris? responderetia m
 feto adueniente h q̄ieris / est ne vestis
 facta? responder non: neqz tales tenent est
 / non. Sed nō / est est / non non.
 Secōdo stat in hoc simplicitas / quod fiant
 verba sine iuramēto / ideo dicit / quod am
 pl? est a malo est / / nolite iurare omnino.
 Hec est grandis altercatio / vnde / heresis
 quedam orta est / q̄ dicit / omne iuramentū
 esse prohibitum / ite q̄ in nullo casu liceat
 iurare. / habent pro se apparentiam. Sed
 reprobatur ab Ecclesia. Ego dixerim
 cum Chriost. q̄ iurare nos prolus nō cō
 uenit / quid enim vnicuiqz noitrum iurare
 necesse est / cū nobz mēiri om̄io nō liceat / q̄
 rum verba ita vera semper / ita devent esse
 fidelissima: vt pro iuramento habeatur / vt
 dicit Ludolfus parte. prima. cap. 3. 4.
 Tertio stat in hoc simplicitas verborū / q̄
 fiant sine multiplicitate scz vt homo caueat
 at a multiloquio / / et auiscat simplicitate di
 cere est / non. Quanti noceat multiloquiū
 pater in Summa viciōrum. Habent lo
 quutiones noitreplicas multas.
 Quarto consistit in hoc simplicitas ver
 borū / q̄ non sint sedata per maliciam /
 ire / vindicte / irrisionis / contumelie / conui
 cū rē. Regulariter delitescit aliquid in ver
 bis noitris / p̄ter simplex est / non. Ecce
 fratres / hec verborū simplicitas / est Jas
 spis ille / quem vobis dono do / pro Enes
 nio neqz p̄remendus est a vobis. Habet
 grandes vtilitates / et virtutes. Et vtiqz tas
 les virtutes spirituales habet verborū sim
 plicitas / quales naturales habet Jaspis.
 Sed ais / / et quas virtutes habet iaspis?
 / et quas simplicitas verborū? Respo deo
 / et septem quantum ad presens sufficit.

Quarto iaspis

fugat febrem: Et verborum simplicitas iram. Plane iram proximi nihil magis fugat / quam si ei verbo simplici non mordaci sed molli respondeas. Testis est Sapiens / prouerbiorum. xv. Molli responsio frangit iram. sermo durus suscitatur rixas. De hoc multa in Summa vitiorum de remedijs ire. Porro et iram propriam fugat simplex verbum / dum irasceris noli profere sed contine te a multis verbis / et cessabit iras alias crescet. Nam ut dicit glosa Prouerbiorum. xij. super id / fatuus statim indicat iram suam: Natura ire est / vt prolata / magis ferueat occultata languescat: Simile est igne in fornace / qui extinguitur clausus: crescit autem reclusus.

Quinto Iaspis

curat idropisim. Et simplicitas curat auariciam / que est spiritualis idropisim. Quia quanto quis magis bibit diuitias / tanto magis sitit eas. Hac plane curat Iaspis simplicitatis: Nam apud mercatores / campores / et alios temporalibus lucris intendentes: et verborum simplicitas reputatur fatuitas quia malum est dicit omnis emptor: Prouerbiorum. x. Et Job. xij. deridetur iusti simplicitas et quasi lampas contempta apud cogitationes diuitem. Vide Thomam et Gregorium. Item exemplum de duobus mercatoribus in speculo exemplorum. dist. 6. ex emplo. i. 5. et per consequens diminit diuitias et persequens auariciam quia tantum crescit amor nummi quantum pecunia crescit: vt dicit Poeta et rursus tantum decrescit amor nummi quantum pecunia decrescit.

Sexto iaspis stri

git fluxum sanguinis. Et simplicitas verborum / stringit fluxum sanguinis scilicet carnalis cupiscencie / que ex simulatis colloquijs sepe excitatur: vnde Apostolus. Corrum

punt bonos mores / colloquia praua. i. Corin. xv. Corrumpunt plane proximum hec verba. Sic enim femine seducunt ab amantibus suis. Corrumpunt etiam ipsum: qui turpiter loquitur vt tandem turpia opera non abhorreat. Seneca turpia ne dixeris / paulatim enim per verba pudor deicit.

Septimo iaspis

discalia / mit infirmitates. Dicit enim. Thetel / q quando inuenitur in iaspide homo habens fasciculum herbe in collo / et ponatur in argento / habet virtutem inter infirmitates discernendi. Itaque Basilius in digito portasse fertur hunc lapidem. Et profecto simplicitas verborum / optime facit discernere spirituales infirmitates proprias et alienas. Illuminat enim silentium / et facit discernere simplicitas et paucitas. Illuminat inquam intus intellectum hominis / et quanto ab exterioribus se intra recolligit / tanto magis interiora sua considerat: Sunt regulariter consideratiui / taciturni / qui non sunt ad extra effusi. Sed et aliquando leguntur a deo fuisse illuminati. Legitur in Summa viciorum circa finem / de quodam milite potente qui voluit intrare religionem et cetera. Dic ex eodem vbi et multa alia ad propositum reperies / quomodo silentium est signum sapientie / et profectus spiritualis.

De Gemis sp

fratrem scilicet Circum
homo dicitur / et de octavo
Lapidibus Crystallus
vitijs.

Quinto Iaspis
quod habebat ponitur in pe
dorelli erat Crystallus per
sarem significatur vitium

ambrosius Crystallus scilicet vitium
non peccati quod ponitur in
quod vbi dicit dominus. Si manus tua
et pes tuus contumeliosus abscide cum
proprie abscide dicitur et non ad rem in
vitium. Thetel dicitur Augustinus non
ponitur ad locum aliquid inter
crystallum et vitium in collo vt de
dicitur. Et vbi dicitur. Sed oculus peccati
candis ampuanda est. Per manus et pedes
religiosus est. Thetel dicitur in negotio alius
quia manus et pedes in negotio perpe
dem inuadunt carnis qui currit ad neque
cia peragunt. per oculi contumeliosus
negotio in negotio ampuanda est. quomodo
contumeliosus in negotio vitium est. vt pre
sentanda. Et remouenda in occasio rui
na inuadunt secundum Thomam. Aliter
explicare de si placet in Ludolpho. Et
quomodo vitium. Sed aliter hoc videtur
prohibere vitium qd contumeliosus / quia
quod vitium occasio / quod ampuanda
prohibere in illo. Et in vitium de la
infirmitate et peccatorum. contumeliosus
vitium inuadunt vitium ad hunc modum
vitium. Thomam dist. xv. q. iij.
vitijs. Septimo qd hoc vitium vitium
vitium vitium peccati ampuanda / contumeliosus
vitium vitium et alique reliquie vitium
vitium vitium occasio: vt locum
vitium vitium: tales contumeliosus
de vitium vitium occasio. Logica
contumeliosus vitium occasio. quia hoc
vitium vitium vitium. et quinto.

De Gemis spiritualibus.

XLVI

Feria secunda festum Circumci-
sionis Anno. i s o 4. de octauo
Lapide precioso Crisolito
vitationis.

Precepe eis vt tollant. xij. lapides
Josue. iij.

Octauus Lapis

quē habebat pontifex in pe-
torali erat Crisolitus / per
quem significatur octauum
consilium Lbruti : scilicet vitiatio occasio-
nis peccati / quod ponitur Matth. xvij. 7.
quiro. vbi dicit dominus. Si manus tua
vel pes tuus scandalizat te / abscide eum et
proice abs te / bonum est tibi ad vitam in-
ingredi. Vbi secundum Augustinum non
precipitur ad literam aliquod mēbrozum
erui: non enim hoc licet nisi in casu / vt de-
clarat Lira. Matth. xvij. sed occasio pec-
candi amputanda est. Per manus ergo in-
telligendus est auxiliator in negociis suis:
quia manus est organū organozum per pe-
dem intelligatur cursor / qui currit ad nego-
cia peragenda / per oculū consiliarius qui
dirigit in agendis / amicitia istoz quantū
cumq; sit utilis in temporalibus / est tñ pre-
scindenda a se et remouēda si sit occasio rui-
ne in spiritualibus secundū Liram. Alias
expositiōes vide si placet in Ludolfo. Ec-
ce octauū consiliuz. Sed ais / hoc videtur
potius esse preceptum q̄ consilium / quia
quis tenet vitare occasiones / q̄a qui amat
periculū peribit in illo. Et in diffinitioe sa-
tiffactionis dicitur est peccatoz causas excide-
re: et eozū suggestiōibus aditū non indul-
gere: sup quo dicit Thomas dist. xv. q̄rti. q.
p̄i. arti. iij. Ad primū / q̄ hoc intelligendū
est de causis primis peccati actualis / que
dicuntur due: scz libido ex cōsuetudine vel
actu peccati relicta / et alique reliquie pecca-
ti preteriti / et exteriores occasiones: vt socie-
tas mala / et huiusmodi: et tales cause in hac
vita per satisfactiōē tolluntur etc. Cogita
de hoc / quomodo vitiatio occasionum sit
consilium: et quomodo preceptū: quia doc.
in bis passibus / Matthei. xvij. et quinto.

Nihil scribunt / vide in tua Apologia de
scandalo contra Bondorff et applica / quia
ibi multa reperies de hoc et Antbonino /
vel ex animo dic q̄ duplex est occasio que
dam obruens et illam tenemur vitare / alia
est circumstans quā vitare est conciliū.
Ecce hic est Crisolitus lapis vtiq; precio-
sus: cui cōsiliū hoc apte comparat propter
septē proprietates inter eas repertas.

Primo Crisolitus

aureo fulgore trāslucet: cuius
color aureus scintillat / auro
micat: et vt ignis scintillat / se-
cundum Plinium / Arnoldum / et librū de
natura rerum. Et illi sunt optimi Crisoliti.
Nam vt dicit Plinius deterrime sunt Ara-
bice / quia turbide sunt / et vario macularū
nubilo interpolate fulgentes / libro. xxxvij
capitulo. ix. Et vitiatio occasionis peccan-
di / facit hominem fulgere per bonā famam
et gloriā / sicut aurū et scintillare vt ignis.
Secus si non perfecte vitauerit / tūc enim
bona sua fama et gloriā / incipit fuscari / et
nō erit optimus Crisolitus / quia fama eo-
rum et gloriā / quasi quibusdā nubilis ma-
cularum obfuscatur. Nam iam bona opī-
nio de eis habetur iam mala / quia iam vi-
tant occasiones / siue societates / cras nō vi-
tant: et sic varie opiniones de eis habentur /
et de eis illud verificatur. Posuisti macu-
lam in gloriā tuam. Si non vis reputari
fur / noli furem gestire / siue exprimere
[wer nit ein dieb will sēn / soll nit diebisch
gebozen / Si gondt dem bantwerck gleich /
vnd ob sy es niemer triben] Vis vt tere-
putem castum non credam tibi / vide mul-
tas auctoritates in Apologia cōtra Bon-
dorff / et adde ad placitum.

Secondo Crisoli

tus micat ad Solem / quas
si stella aurea: vt dicit Yorda-
nus. Et cautela occasionis
peccandi micat in anima / quasi stella au-
rea / dirigens hominem in factis suis ad in-
dū

Fragmentary text from the left margin, including words like "Sermo", "Vito talis", and "Sermo".

De Gēnis spiritualibus.

XLVII

solito vitiationis occasionis peccatorum res peritur plane fructuosissima erit eius negociatio: de qua dominus, Negotiamini dum venio: vadit enim per forum emporum multiplex. Sicut alibi habes: per singulos dies ebdomade ad singulare emporium: feria secunda ad nouem angelorum ordines: feria tertia ad patriarchas et prophetas: et sic de alijs nec extende ad placitum. Rursus per actiuam vitam. Negociatur per opera misericordie corporalia: et spiritualia. Erigitur ambidexter: vt Aioth. Et sicut in scala Jacob, erant Angeli ascendentes et descendentes. Ecce fratres nostrum Ierosolimum: hunc vobis dono et commendo: quem suscipite et eo vitamini: et fructum sentietis: hic in gratia: alibi in gloria: ad quam perducat etc.

Feria quarta festum Circumcisionis i 507, de nono lapide precioso Berillo recte intentionis.

Præcipe eis vt tollant duodecim lapides Josue, iij.

Hodie est dies festus: in quo celebramus circumcissionem domini: qui voluit circumcidi secundum legem: et imponi sibi nomen Iesus: secundum quod dicit bodicernum euangelium. Quo die incipit nouus annus secundum Romanos antiquos: qui mos per totam etiam Christianitatem obseruatur: preterquam in curia Romana: que annum incipit ipsa die incarnationis: scilicet in festo annunciationis Marie. Hoc autem die solitus fui iam a multis annis: vobis aliquod spirituale Encenium donare. Et quod gentiles in honorem suorum deorum facere solebant: vertes in pietate nostre fidei in honorem Christi

sti pueri. Hic: hoc die sanguine suum primum pro nobis sudit. Donauit autem lapides illos preciosos in rationali summi sacerdotis contentos: significantes duodecim consilia Christi: sacrorum summi secundum ordinem Melchisedech: que habuit in corde suo. In presentiarum igitur vobis nonum in ordine dono: qui est Berillus recte intentionis: gemam vtiq; preciosissimam sine qua omnes alie gemme inertiles et vane: nulliusque precij erunt.

Sed dicitis mor: et quid est intentio? Et quid recta intentio: et quemadmodum per Berillum significatur hec recta intentio? Respondeo et dico primo: quod intentio proprie accepta est volitio finis assequendi per media. Et ista volitio est vnus actus: licet nomen intentio posset conotare plures actus: scilicet actum medijs relati in finem. Superponit tamen pro volitione finis: que est vnus actus: et conotat volitionem eius quod ordinatur in finem: et sic intentio est vnus actus: licet coarctat alium secundum Gabrielem: dicitur, xxxviij. scdi. Non enim simplex volitio finis: puta sanitatis est intentio: sed volitio finis per media puta volitio sanitatis per medicinam. Ad idem est beatus Thomas prima secunde questio. xij. articulo primo. Ponens differentiam inter simplicem volitionem: intentionem: fruitionem. Volitio enim secundum eum respicit finem absolute: fruitio vero respicit finem secundum quod in eo quiescitur. Intentio autem respicit finem secundum quod est terminus aliquid: quod in ipsum ordinatur. Non enim solum ex hoc dicimur intendere sanitatem: quia volumus eam: sed quia volumus ad eam per aliquod aliud peruenire.

Dico secundo: quod ad intentionem bonam rectam et integram: huc perfectam: tria requiruntur.

Primum: quod finis intentus sit bonus: sic quod sit volitio talis finis: quem recta ratio dicat esse volendum. Sic omnis volitio: honestatis: pacis: dilectionis dei et proximi: propter se. Et illa intentio: hoc modo bona: non sufficit ad bonitatem actus: sicut multi putant: neque excusat: saltem a toto: quamuis a tanto: quod patet per

[Marginal notes on the left side of the page, including 'Sermo', 'Crisostomus', and other references.]

Sermones.

illud *Act. vi. Ro. iii.* condēnant dicētes faciāmus mala / vt eueniant bona. Exemplū vt si quis furat diuiti: vt subueniat pauperi: vel si quis mentit: vt liberet innocētem / illi intēdunt bonū finem: et tñ actus ille bonus non est.

Secūdum quod requiritur ad intentionem bonā et integram / est bonitas mediōrum / scilicet dum intentio dicit bona / non tantū ratione eius / quod voluit propter se: sed etiā ratione mediōrum que ordinantur in sic volitum etc.

Tertium est / qd finis sit melior his que ordinantur in finem. Sic qd media non sint digniora fini / quē ad modum fit / si spiritalia incorporealia ordinaretur / et propter ea fierent. Sed si ais / hoc esset ad modum durum pro sacerdotibus / qui intrant ecclēsiā / et laudant deum propter presentias: et ideo sunt sacerdotes vel religiosi: vt habeant victum et amicum / respondeo breuiter per distinctionem / qd quis potest spirituale ordinare in temporale. dupliciter. Uno modo / vt in finem principalem ibi listendo / hoc est symoniacum. Alio modo vltius ordinando hoc temporale ad spirituale / et hoc non est vitiosum.

De hoc vide *Bersonem* de vita spiritali anime / lectione quarta / circa finem.

Item in de directione cordis similiter circa finem. Item magistrum / distincti. 38. secundum sententiarum / et sanctum Thomam ibidem. q. pri. artic. pri. circa finem.

Dico tertio / qd hec bona / recta / integra / et ex tribus predictis perfecta intentio / est noster *Berillus Lapis* admodum preciosus propter conditiones septem / congrue per ipsum significatas.

Primo *Berillus* pallidus est / Et opera nostra et intentio debent esse pallida sic qd operans et intēdens non querat splendorem glorie inanis. Sed spiritualitatis retineant pallorem. Iubet hoc dominus in *Euangelio* / *Matth. 6. Attendite / ne iusticiam vestram faciatis co-*

ram hominibus: vt videamini ab eis / alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum: qui in celis est.

Secundo *Berillus* est transparentis. Et opera nostra debent esse transparentia: vt videantur ab hominibus / pro gloria dei et bono exemplo. Sic iubet *Christus* / *Matth. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus / vt videant opera vestra bona / et glorificent patrem vestrum / qui in celis est.* Sed ais / hoc videtur precedenti contrarium / respondeo / qd non / ad diuersos loquitur *Christus*. Primum ad imperfectos / hoc ad perfectos: sicut declarat *Lyra*. Item primum debet intelligi: vt quis non querat suam / dei autem gloriam potest querere / quod in secundo iubetur.

Tertio *berillus* est immaculatus. Et intentio nostra debet esse pura et immaculata: ita qd non sint macule similitudinis intentio. Sic qd non sit mixta: ex bona et mala intentione / sicut frequenter contingit / qd quis intendit suum proprium commodum / et non pure gloriam dei / aut et proximorum salutem hic posset queri / an quis possit duos fines intendere prima secunde.

Quarto *berillus* est accensiuus. Si enim sit rotundus et opponatur soli / ignem accendit in carbone mortuo. Et bonus opus si sit bene rotundum: id est ex omni parte debitum circumstantiis coequatum / et non obliquatum / vel distortum a debito fine. Et si directe opponatur soli: ita vt tota intentio dirigatur ad diuinum lumen. tunc accendit carbones mortuos: id est peccatores per lumen gratie. Non enim est propinquitas dispositio ad lumē gratie / qd per

De Gemis

... modum / qd quis propter deum ope...
... deum ope...
... deum ope...

Quinto *Berillus* est...
... est...
... est...

Sexto *berillus* est...
... est...
... est...

hunc modum / q̄ quis propter deum ope-
retur bona opera de genere. Sicq̄ conetur
diligere deum super omnia secundū Sco-
tum ex naturalibus. Tunc enim in eodem
instanti / accendit in eo lumen gratie. Hoc
enim est facere quod in se est / et conuerti ad
deum / cōuertimini ad me / et ego conuertar
ad vos: sicut dicit Gabriel secundo senten-
tiarum. Item etiam talis ardor accendit
proximos mortuos peccatis / qui eius ex-
emplo accenduntur ad penitentiam: vt di-
citur in tertia / in hymno / Accendat ardor
proximos.

Quinto Berillus
est Sanatiuus / valet em̄ con-
tra Squinantiam / die scho-
ne / et glandes [truosen oder
schwillben] Et rectitudo inten-
tionis valet contra tumefactiones hypocri-
sis et varie gloriationis. Plane inflatur va-
ne glorioſi / et tument intus et extra: vt non
dissi- miles etiā fiant ad literam / his qui pa-
tiuntur squinantiam / vix dignantur alios
aspicere etc. Si intenderent gloriam dei / et
sic tangerentur Berillo recte intentionis /
tumor ille sedaretur / dic. Non nobis dñe
non nobis etc. Et gloria in excelsis deo etc.
ecclesiastici. 32. Rectorem te posuerunt / no-
li extolli / esto in illis quasi vnus ex ipsis.
quanto magnus est / humilia te in omni-
bus / ecclesiastici tertio. Sic tamen q̄ non
contemnatur. Lum imperatorem amici re-
prehenderent de nimia familiaritate et ami-
cicia subditorum / respondit / ego me talem
exhibebo subditis / qualem mihi si subdi-
tus essem vellem se exhibere regem. Lum
quidam tremere in aspectu Cesaris dixit
putas me Elephantem / cui stipem offeras
Noli ergo o rector reipub. inuersare oculos
instar nocue ad solē erga subditū / sed blan-
da et dulci facie nō ocul' torūis eū aspicio.

Sexto berill' est
reconciliatiuus / amorē enim
inter cōiuges reconciliat. Et
certe bona opa nostra / recta
intentiōe simpliciter in deum
directa / reconciliant animam

cum deo sponso suo. n̄. Lozin. vi. Despons
di vos vni viro / virginez castam exhibere
Christo / virgo casta est anima / soli deo in-
tendens.

Septimo Berill'
est vicarius / siue victoriosus
Valet enim contra pericula
hostium / et reddit hominem
inuictum. Et recta intentio facit hominem
inuictum ab hostibus / demonibus: scilicet
et / qui nostra bona opera vitare nituntur
per inanem precipue gloriam / et superbiam
spiritualem / que bonis operibus insidias
tur / vt pereant: vt dicit beat. Augustinus.
Que gloria est singularis et potens hos-
tis. Nam vt dicit glosa Augustini primo.
test. n̄. Quas nocendi vires habeat huma-
ne glorie amor non sentit / nisi qui ei bellum
indixerit. Quia et si cuiquā facile est lau-
dem non cupere dum negatur / difficile tam-
en est ea nō delectari cum offertur. Sed
de viribus huius glorie inanis / forsitan la-
tius postea et particularius dicetur. In pre-
sentiarum sufficiat patefactum esse q̄ pre-
ciosa gemma sit Berillus recte intentio-
nis / quasq̄ virtutes habeat: propter quas
merito debet a vobis grater acceptari:
vt habeatis eundem / totis conatibus ad-
niti. Hoc enim habito / omnia bona sunt /
que facitis. hoc absente nihil bonum est
quod facitis. Testis est ad hoc Ambrosi-
us. Affectus tuus inquit / operi tuo nos-
men imponit. Si intentio bona opus est
bonum: Si mala malum. Et Christus.
Si oculus tuus fuerit simplex / totum
corpus lucidum erit. Si autem oculus
tuus nequā fuerit / totū corpus tuum tene-
brosum erit. Si ergo lumen quod in te est /
tenebre sunt. Ipse tenebre quante erunt:
Expone hec si placuerit ex Gabriele distin.
38. secundi / in fine / vel ex Lyra / et solu de.
Sed ais / hec recta intentio videtur esse pre-
cepti / et non solū consilij. ergo non per Ber-
illum significata. Vide in Martino mas-
giltri / quando gloriari in domino sit preces-
pti. q. de inani gloria / super Ethicorū. Non
est preceptū omnes acus nostros semper

actualiter referre in deū: sed est consiliū 2 perfectionis/ aliquādo autē est precepti. quere quomodo 2 quādo: vt sic separet consiliū a precepto hoc neglexit Jordanus / 2 alī quando Compendium theologie. tamen magis discussit differentiā illorum q̄ Jordanus.

In festo Circumcisionis. Anno 1506. de decimo lapide precioso Lyncurius cōformitatis Precipe eis vt tollant duodecim lapides Josue. iiii.

Cecimus lapis

que habuit p̄tiffex summus in suo pectorali appellabatur Lyncurius [ein luchs stein] quia ex vrina Lyncei fit dicitur vnde 2 Lyncurius nomē sumpsit. scdm̄ q̄ habetur in Speculo naturali lib. ix. ca. 8. Et in Plinio lib. 37. cap. 4. Et in Herbario/ vbi habetur q̄ vbi m̄xerit in septem diebus durefcit in lapidem/ cuius virtus habetur ad multa remedia: precipue q̄ ablutus in aqua cōstipatos iuuat 2 ventrem soluit. Colorem quoq̄ perditum in facie recuperat: quod naturaliter bestia sentiens in uidet bono nostro/ egest n̄q̄ preciosum vrineliquorem arena obruit/ 2 hic eo citius in lapidem durefcit. Hic lapis significat decimum consiliū: quod est cōformitas operum a d doctrinā. De quo dicit dominus Matth. 5. Qui fecerit 2 docuerit magnus erit in regno celorum. Item Matthei. 23. Alligant onera graua 2 digito nolunt ea mouere. Dicunt em̄ 2 non faciunt. Item Matth. 7. Hypocrita eijce primū trabem de oculo tuo: 2 tandē festucam de oculo fratris tui. hunc lapidem Lyncuriū: id est cōformitātē doctrine 2 opū/ opto vobis om̄ibus. Precipue autē predicatoribus/ prelati/ 2 singulis patribus familias: vt tales sint opere/ quales in doctrina/ qualē habuit quidem Abbas Joannes/ qui dum moriens rogaretur: vt aliquod verbum memo-

ria dignum discipulis relinqueret dixit. Huncq̄ docui qd̄ prius non fecerim. Sed ais / 2 quare per Lyncuriū significat hoc consiliū cōformitatis. Respondeo q̄ propter nobiles conditiones.

Rima est visus

subtilitas. dicit em̄ in Speculo naturali lib. ix. ca. lxxx. q̄ Lyncurius adeo p̄picaces oculos habet: vt subtilitate visus etiā solida corpora penetret/ quod 2 ibidem pulchre 2 philosophice probatur. dicit Alexander q̄ Lyncurius acumine visus p̄picui/ nouē fertur parietes penetrare: adeo vt si quis nouem interpositis parietibus/ carne crudam deferat incedens iuxta parietē Lyncurius sequitur incedentē/ statq̄ illa illo stante qui carnem defert. Nonnulli tamē in rerum naturis instructi. potius hoc a describunt olfactus q̄ visus virtuti. dicit Plinius lib. 28. cap. 8. q̄ Lyncei clarissime om̄ium quadrupedum cernunt. Sic 2 predicator 2 quilibet pater familias/ debet esse acuti visus intellectus: vt cōsideret 2 intelligat qualitates suorum subditorum. debet enim predicator non solū in generali vitia reprehendere/ sermones em̄ vniuersales min⁹ vtilis sunt. Sed etiam in speciali. hoc autē non poterit/ nisi diligēter inquirat de talibus: vnde. s. Gregorius super primo. Job. 38. Quis dedit gallo intelligentiā/ gallo inquit intelligentiā tribuitur/ quādo doctori veritatis discernitiōis virtus: vt nouerit quibus/ quādo/ vel quomodo inferat/ diuinū ministratur. Non em̄ vna eadēq̄ exhortatiō cunctis cōuenit: quia nec cunctos far morum qualitas constringit. Vide in summa predicantiū in verbo predicatio. 28. et. 32. Sic 2 quilibet pater familias debet vigilare super domū suam/ 2 suorum conditiones cōsiderare: vt sic sciat regere. Sic Job fecit dum pro filiis offerret. Sic iubet dominus Ezech. 8. Fili hominis fode parietem ingredere: 2 vide abominatiōes pessimas/ quas isti faciūt 2c. Vide. b. Grego. li. 26. morū. xi. Et in pastoralī parte scda. capi. 2. et expone ad propositum contra vitia.

De Gemmis sp

Corda est dige... Hic dicitur... in lapide... in speculo naturali...

Cerna coditio e

corditas em̄ virtus... dicitur colamenti longi... in vna cōuerfā de in...

Secunda est dige-
 stibilitas: vna Lynceis in
 lapide puerenda debet esse
 digesta. Et doctrina pre di-
 caroris debet fieri efficax et in lapide co-
 uari. necesse est vt sit prius digesta in se ip-
 sa. de hoc audi Macrobiū li. x. saturnaliū /
 in Prologo nos quicqd diuersa lectioe q-
 sumimus omittimus stilo / vt in ordinē co-
 dem digerente coalescat. Ha et in aio meli-
 us distincta seruantur / et ipsa distinctio non
 sine quodam fermēto quo additur vniuersi-
 tas in vni? saporis vsu varia libamēta cō-
 fundit / vt etiā si qui a parauerit vnde sumptū
 pū sit aliud tū esse q̄ vnde sumptū noscēt
 apparet. Quod in corpore nō videmus
 sine vlla opera nostra facere naturā alimē-
 ta que arripim? q̄ diu in sua q̄litate pseue-
 rat et solida in arāt male stomacho oneri st?
 Et cū ex eo qd erāt murata sunt / tū demū
 in vires aut sanguinē transeūt / idēz in his
 quibus alunt ingenia prestemus: vt q̄cun-
 q̄ hauiimus non pariamur integra esse ne
 aliena sint / sed in q̄ndam digeriem decoquā-
 tur / alioqui in memoriā ire possunt nō in-
 genū ex omnib? colligamus vñ vñū fiat
 ex omnib? sicut vnus numerus fit ex sin-
 gulis. Hec Macrobius applica. Secdo
 debet doctrina pdicatoris digesta esse per
 exercitiū boni operis. Deduc ad placitū.

Tertia cōditio ē

superfluitas s̄m phisicos /
 vna est colamentū sangui-
 nis et superflūū secunde digestiois / et post-
 q̄ id qd est puri? in vna cōuersum est in
 substantiam aliti extūc liquor vinalis ege-
 rit. Sic doctrina pdicatoris postq̄ est in
 se ipa digesta et p opatōz sibi icorporata. Et
 qd puri? est in suā substantiā puerum tūc
 q̄si ex suphabundātia vite sue stillare p̄ci-
 osum liquorē doctrine ad pfectum alioz.
 Tūc erit concha nō cāna sicut loquit̄ bea.
 Bernhard. de Clara. Tūc non cogitur
 dicere cum Bernharde modicum olei ha-
 bes q̄ vngar vide eundē sup cantica. Tūc
 nō plus diligimus primos q̄ nos ipsos.

¶ Sed ve fatuis nobis qui effundimus
 non infusi prius. Et qui seminamus pri-
 q̄ semina in vasis habemus.

¶ Carta. malum

signū est in natura quan-
 do liquor vinalis indigestus et
 crudus emittit. Et malū in-
 diciū est in morib? quando id doceēt quod
 prius opere nō ppletur vnde Erilost. in li.
 de p̄punctioe cordis. Docere inq̄t et nō fa-
 cere / non solū lucrī nīhil sed et damni vt in
 plurimū pfert / grandis em̄ p̄demnatio est
 pponenti q̄dem sermonem suū / vitam ve-
 ro suā atq̄ operā negligēt / becille ex Floz-
 dano. Et quib? tales allimulabo q̄ dicūt
 et non faciunt. Similes sunt. Primo Ra-
 nis Rana solū os quo canat / habet ex-
 tra aquā / et illi m̄ os q̄ pdicant et in publi-
 co loquūt extra aquas delinaz. Secdo si-
 miles sunt cecis infirmis et claudis seden-
 tibus in exitibus villaz q̄ de via transeun-
 tes bene informant p quā ipsi nō incedūt.
 Tertio s̄t sicut cimbālū tinnies aut es so-
 nās qd extra ecclā sonat / et hoies ad ec-
 clā vocat / et nec ecclā intrat / sed se ipm so-
 nando cōsū nit. Quarto siles sunt semis-
 nāti alijs q̄ tū sine messe fame morit̄. Qui-
 to similes sunt fabricatozib? arche Noe in
 qua alij saluabant sed ipsi met perierunt.
 Sexto similes sunt portantib? lucernam
 a tergo ante alios q̄ dū alij munde transe-
 unt / ipsi in foueā cadūt peccati et inferni.
 Septimo siles sunt Heraldīs armoz
 q̄ facta clamant armozū q̄ non faciunt / bec
 ex summa predicantiū. xiiij.

¶ Vinta Lyncei

nam suam arenā operit. Et
 quidam predicatorēs sunt q̄
 doctrinam suam quasi sus-
 arenis obruunt qui subtilitate vel obscuri-
 tate verborum sensum contegunt et obuol-
 uunt vt capi vix possint vt dicit Jorda-
 nus. Quidam doctrinā operiūt multipli-
 citate verborum in principio sermonis in-
 3

Sermones.

themate diu stando prius q̄ veniat ad materiam intentam. Similes illis qui plus temporis consumunt in temperando vel preparando citharam aut lutinam q̄ in resonando carmen principale. Similes pisciculis qui appellant capitibus ubi caput maior pars piscis est. Similes fenices: falces suas fenicias nimis diu subigentes / siue acuentes. Stultum est autem historiam effluere in ipsa verba succingi. Alij operunt doctrinam suam in progressu per nimiam subtilitatem. Illi sunt predicatorum sumptuosos ostentatores / dum curiosa predicant facientes contra doctrinam beati Gregorii. Curiosi dum mulcet aures auditorum non cibum sicut mater in ore pueri / sed sicut nonerca in aure ponit. xv. summe predicantium. Tertij operunt in fine per nimiam prolixitatem et multitudinem cessare nesciunt. Sermo debet esse breuis / quia verbum abbreviatum fecit dominus super terram: ut dicitur. Fratris in regula. Cuius exemplum ponitur in libro de vita et moribus apostolorum ubi dicitur quod sermo natus est quidem coram Alexandro. Et longum egit sermonem et tedio affectus Alexander dixit non est laudabilis predicatio / que iuxta predicantis vires assentit / sed iuxta possibilitatem audientium commendabilis potius reputatur / hec ex Fortalicio.

Secta vrina lyncis i lapide vertit. Et doctrina predicatoris sic ut dictum est qualificata vertit in efficaciam: ut videlicet tagat et prosternat audientes: sicut David goliath in funda et lapide plane tales sermones simplices multo efficaciores sunt subtilibus. Ecce de hoc figuram indicium. iij. et iiij. ubi legitur quod Zancor et Samson plures prostrauere vomere vno et maxilla Asini q̄ Aioth gladio eliminato: ut dicitur in Summa predicantium. xxxi. Nam Aioth non legitur gladio suo occidisse nisi unum scilicet Egion. Samson vero iudicum legitur occidisse suo ruzdi instrumento: id est vomere aratri sexcentos Philisteos. Samson vero legitur maxilla asini occidisse mille viros malos. sic adhuc ubi predicator curiosus vix unum

puerit / alius multos puerit ac mixta q̄ sicut medicus diligens circa curas plures sanat q̄ eloquens et probus q̄ ad curas in speculo ali non descendit. De sancto desiderio dicit Haimo .i. sermone. xliij. quod spiritus sanctus ita sermonem eius disponebat ut hominum conscientias verbis suis percuteret quasi audientes eas ei manifestarent. Qui non sic formant sermones suos. doctrina eorum non vertit in lapides sed in pumicem / aut globum nituum quo ludentes se inuicem percutiunt sic verba predicatorum prouocant risum / non percutiunt corda hominum sicut sagitta Jonathanhe. vii. vel sicut pila venosa q̄ perfecta resilit in patientem. Sic doctrina talium resilit in se / dam dicitur eis cur predicas non furandum et tu furaris. Et turpe est doctorem cum culpa redarguit ipsum.

Septima lynci riuus sicut geniuus valet ad multa remedia precipue ablutus in aqua / lipatos iuuat et ventrem soluit. Et cum aliqui in malis humoribus et peccatorum per scolio nem eos egerere nequeunt / sepeales ex predicatione exemplaris viri / cuius vita plus predicat q̄ doctrina remedium prosequatur. plane / frequenter hoc contingit quod ad predicationem talis modi expellitur humor diuitiarum per restitutionem / humor delicie per continentiam et abstinentiam / humor dominationum et superbarum per humilitatem / de hoc habemus exempla multa que re in speculo exemplorum / de his qui conuersi fuerunt ad predicationem sanctorum et de ea / que cum incestum commisit cum patre / matrem hoc egreferentem que suffocasset etiam patrem propter eam odientem suffocauit: deinde facta publica meretrix audiuit quendam de misericordia dei predicantem / vnde mota eundem ut suam audiret confessionem rogauit: ipse eam audire distulit quia predicaturus erat post prandium. Interea igitur pro contritione moriebatur quare in cancellis predicator populum hortans ut per ea oraret dominum: insonuit vox non egeret vestra oratione / sed ipsa pro vobis posset orare in celis.

De Gemme
De Gemme Lapide
poco adu viano
na subitua.

De Gemme Lapide
poco adu viano
na subitua.

Alicuius
na subitua
De Gemme
poco adu viano
na subitua.

na subitua
De Gemme
poco adu viano
na subitua.

Primo Picta
na subitua
De Gemme
poco adu viano
na subitua.

na subitua
De Gemme
poco adu viano
na subitua.

In festo Circumcisionis Anno, 1507. De undecimo Lapide precioso Achate vitatio nis sollicitudinū.

Precepe eis vt tollant Lapidēs, xij. Josue, iij.

Vndecimus La-

pis in rationali summi Pō rifici erat Achates [agstein] Ille significabat .xj. cōsiliū un christi qd appellatur vitatio sollicitudinū qd ponit Math. vi. Nolite solliciti sē in crastinū. Ego hanc vitatiōne sollicitudinū vnico vocabulo appellare volo. [ein christeliche linderlicheit] Quis hoc sit nomē vici qz torpor ppe dicit sicut ponit sanctus Tho. ij. ij. Hanc sollicitudinū vitatiōnem offero et vobis p bono anno / rē planenō cōtempribilem sed preciosam ad modū: quam et Christus recipere suadet / vt predicum est / sed et beat. Paulus Nil solliciti sitis, rē. Item Petrus Dmne sollicitudinē pñcipientes in eū quia ipsi cura est de vobis. Et ps Facta in dñm curā tuā et ipse te enutriet. Hoc est ille lapis preciosus quem in pectore portare debes. Sed ais / r quomodo per Achatem significat apte hoc cōsiliū: rñdeo qz apte valde propter septem proprietates Achatis et huius consilij.

Primo Achates

tes est multiplex valde / r multiplex est valde sollicitudo r sollicitudinū vitatio. [mancherley linderlicheit on sorg] sicut r multiplicitas sollicitudo. Prima est spūalis de deo r salute anime / r illa negligentia mala est / r sollicitudo bona r pcepta. Secunda est corporalis r est pmissa / Tertia est vicialis r phibita dicit cōpendio r Jordano / r applica vel ex tuis conceptis sup Euan. Nemo potest duobz dñis seruire.

Secundo Achates

niger est / coloris cōtempribilis r de tēpaliū non solliciti / contemunt tempalia r irrident. Job / sicut lampas cōtempta est: vide Gregoriū in moralibz. Adum cōtempunt sed r ipsi contemunt tēpalia r temporales / dicit Jordan / talis fuit Paulus cui crucifixus fuit mundus r ipse mundo.

Tertio Achates

habet albas venas [wis / strem lin oder oderlin] Et christiani [linderlichen] cogunt habere sollicitudines aliquales: dicit Jordan exemplū de illo q videns monachos laborantes / dicit Nolite opare cibum. rē. quem albas tempe prandij nō vocauit. Item de alio q secessit in desertum r rediens dictū erat ei qz Joannes Angelus est / r nō habitat cū hominibz vide in vitaspatrum.

Quarto achates

venenū fugat r fiducia [linderlicheit] cupiditatē q est venenū charitatis: hoc veneno inficiunt q tempalia ptractat: dicit Jordan. Item cupiditas proprius amor sui inordinat / est venenū qd coagulat cor hominis vt p misericordiam nō mollescat erga pccatos. Inde obduratio pōt esse filia eius.

Quinto Achates

sitim sedat. Et fiducia r negligentia tempaliū auaricie sitim extinguit: de qto em qd tēpalia acqrit / tanto magis castrit / sicut de hydropico dicit. Auarū nunq dicit sufficit. Caveat clerici casti ne bac auaricia pereant.

Sexto achates acu

it visum. Et fiducia siue sollicitudinū vitatio intellectū. Auaricia r sollicitudo

30

Sermones.

cum do eius excecatur mentem / figuratū est hoc in excecatione Thobie per stercuris hirsutinis et in luto quo Christus ceci nati linuit oculos. 2c. Die est Summa vicioꝝ Lugdu. de auaricia: folio. 43. Die finitū sermonem ppter tempis angustiam.

Sextimo Achaetes reperitur in litore cuiusdam fluminis Sicilie Achaetes appellati vbi et prius respectus est / vñ et nomē traxit. Et fiducia illa acquirat extra flumen diuitiarū et alioꝝ temporalium: quasi in litore acquirat inq̄ p̄ illos q̄ ex sententia dicere possunt id Psalmiste. Super flumina Babilonis / illic flumamus et sedimus dñi recordaremur tui syon exponere sicut bea. Augu. et applica.

Sabbatbo festum Circumcisionis. Anno. i. 408. De duodecimo Lapide Sardi fraterne correctionis.

Precipe eis vt tollant. xij. Lapidēs Iosue. iij.

A veteri lege deus precepit vt pter vestes alias quibus indui debebat sacerdos haberet pectorale [ein brist duchs] qd̄ appellabat rationale cum xij. lapidibus preciosis quibus insculpta essent nomina. xij. tribuū in signū q̄ debebat gerere in pectore suo curā totius populi. Sed et hoc erat signū q̄ sumus sacerdos fm̄ ordinē Melchisedech Christus Jesus in corde suo esset habiturus et daturus. xij. p̄silia q̄ sunt / paupertas / obediētia / castitas / charitas / mansuetudo / misericordia / simplicitas verborū / vitatio occasio / nū / rectitudo intentio / p̄formitas opationis / vitatio sollicitudinis / et fr̄na correctio. De his p̄ singulos annos vnū lapidem preciosum tradidi vobis p̄ Encenio / et vnice dūtaxat super est / sc̄s Sardiū ipse est fraterna correctio: h̄unc vobis hoc die tra-

dam. Sed primo ais / tamen fraterna correctio non est consiliū sed preceptū et actus charitatis. Ait enim dominus si peccauerit in te. 2c. Corripe. 2c. Ais Secundo et quomodo per Sardiū significat hoc consiliū quod est si militudo. Et Tertio ais ad quid nobis proderit h̄ij. xij. Lapidēs. Respō deo ad idem et dico q̄ est duplex fraterna correctio / q̄ de mortalibus hec pertinet ad oēs et est precepta. Et obligat semper sed nō ad semper / quia pro loco et tempore scilicet quando vacat / licet et credit prodesse correctio. Et sic de alijs circumstantijs. Et ad hoc preceptū maxime tenentur prelati / q̄ ad eos quorū curam gerunt. Alia est correctio q̄ est consiliū vt quando quis corripit fratrem super venialibus / illū cū quo nihil habet facere nisi communem charitatem et hoc est consiliū super erog. in oīs sicut et alia premissa. Et hoc est nos̄. Sardiū quem vobis sum traditurus. Et te rum de correptione dñatiua q̄ quis sub iū os corripit est alia consideratio: et tñ de primo. Ad secundum quod situm / quare sc̄s. i. et per Sardiū significet hoc consiliū. Respon deo ppter septem proprietates Sardi.

Rimo Sardi est ruber coloris. Et fraterna correctio debet esse rubra: ex charitate fieri debet: q̄ est actus charitatis. Apoc. iij. Ego quos amo arguo et castigo. Sed sunt alij qui illos maxime volunt corrigere quos non videntur amare quorum correctio ab his quibus adhibetur nō reputatur correctio sed hostilis persecutio. Isa. xij. Egres dietur virga de radice Jesse. Jesse interceptatur incendium / de incendio amoris egredi debet virga correctionis. ij. Tess. vltimo. Nolite quasi inimicū existimare illum sed corripite vt fratrem.

Secundo Sardiū est atrii coloris / sicut rubra terra / dicit enim in lib. de natura rerū. Sardiū ruber coloris est: s̄ atrii vt rubra terra: et correctio debet fieri cū p̄passioe / q̄ enim charitas ista

De Gemma

... et viciū el amio p̄cedit q̄ et
... et capillū p̄cedit cui fr̄is
... et dicitur. vñ de bea.
... et dicitur. vñ de bea.
... et dicitur. vñ de bea.
... et dicitur. vñ de bea.
... et dicitur. vñ de bea.

Tertio Sardiū est ruber coloris. Et correctio debet esse rubra: ex charitate fieri debet: q̄ est actus charitatis. Apoc. iij. Ego quos amo arguo et castigo. Sed sunt alij qui illos maxime volunt corrigere quos non videntur amare quorum correctio ab his quibus adhibetur nō reputatur correctio sed hostilis persecutio. Isa. xij. Egres dietur virga de radice Jesse. Jesse interceptatur incendium / de incendio amoris egredi debet virga correctionis. ij. Tess. vltimo. Nolite quasi inimicū existimare illum sed corripite vt fratrem.

Quarto Sardiū est ruber coloris. Et correctio debet esse rubra: ex charitate fieri debet: q̄ est actus charitatis. Apoc. iij. Ego quos amo arguo et castigo. Sed sunt alij qui illos maxime volunt corrigere quos non videntur amare quorum correctio ab his quibus adhibetur nō reputatur correctio sed hostilis persecutio. Isa. xij. Egres dietur virga de radice Jesse. Jesse interceptatur incendium / de incendio amoris egredi debet virga correctionis. ij. Tess. vltimo. Nolite quasi inimicū existimare illum sed corripite vt fratrem.

Quinto Sardiū est ruber coloris. Et correctio debet esse rubra: ex charitate fieri debet: q̄ est actus charitatis. Apoc. iij. Ego quos amo arguo et castigo. Sed sunt alij qui illos maxime volunt corrigere quos non videntur amare quorum correctio ab his quibus adhibetur nō reputatur correctio sed hostilis persecutio. Isa. xij. Egres dietur virga de radice Jesse. Jesse interceptatur incendium / de incendio amoris egredi debet virga correctionis. ij. Tess. vltimo. Nolite quasi inimicū existimare illum sed corripite vt fratrem.

et quia vt dictū est correctio procedit sp est
cū dolore et cōpassione ppter delictū fratris
ideo rubor ille est turbulētus. vñ de dī bea.
Augustinus. duo sunt noīa. Homo / pccōr /
qz pccōr est corripe. qz homo ē miserere vñ
et Psalm. Corripiet me iustus in misericōdia
et increpabit me / ignis celi ardere debet in
oleo misericōdie. Ad hanc autē misericōdiā ve
nire facit cōsideratio pprie infirmitatis.

Tertio Sardinus

restringit fluxum sanguinis
Et correctio s̄na restringit
fluxibilitatē peccādi / p̄ q̄to
per b̄mōi correptionē multi restringunt a
peccando / Ecclesiastici. xix. Corripe primū /
ne forte iteret. Tū venit / putas tāt̄ sangui
nis p̄fluuius pccōr / et plane nō aliunde / q̄
qz nō est qui peccātes corripiat / sed impu
ne viuūt et laetis habentis peccat et vnus q̄sqz
ambulat p̄m desideria cordis sui / et quicqd
libet licet. Hunc t̄pus est in quo peccātes
nō necesse h̄nt se timere / sed corripientes.

Quarto Sardinus

accēdit animū ad gaudiū. Et
correctio fraterna fratrē bonū
exp̄ ost factū gaudētē facit / p
uerb. xij. Non amat pestilēs cū qui se cor
ripit / de Lira / sicut nec riuosus amat pe
ccatē / sed refugit puer. ix. Argue sapientē et
diliget te. vidim⁹ ad exp̄ientia qz adolescen
tes postq̄ senuerint / gr̄as habent his qui
eos corripuerūt. Mala autē eis qui eos non
cōhibuerunt imprecantur.

Quinto Sardinus

acuit ingenū. Et correptio in
genū acuit / vt scz q̄s seip̄um
cognoscat. Mali iudices su
mus in pp̄is causis / et dū maloz alienozū
simus curiosissimi scutatores / n̄ra non vi
dem⁹. Similes oculo / qui cū oīa alia vide
at seip̄m tū non videt. Itē veratio dat itel
lectū / si tū non fuerit nūmia alias pariet cō
temp̄tū. Itē oīa que arguunt a lumine ma
nifestat. Ephe. v. vide glosam ibidem.

Sexto Sardinus heu

ret in saxi corde vt dicit Plini⁹
et Isidorus ait / qz inuenit plurimis locis
in officinis lapidū berens in saxo cordis
modo. Et correctio frequenter manet / be
rens in corde fratris correcti q̄ quasi saxū
fuit / vt q̄uis forsitan modo nō sit efficax
illa correptio / tū postmodū eam recogitet
et emendet se Ecclesi. xij. Verba sapientum
sicut stimuli / et q̄si clauī in altū defici. Nō
sicut stimuli glosa acriter pūgētes pigros /
et excitantes sōnolētos / nō palpātes. Nō
q̄si clauī in altū defici idest in pfundū / s̄
cut dī Joannis. 4. Pute⁹ altus est idest p
fundus. Et ideo sicut clauī in pfundum li
gni defici sunt igit quasi immobiles / sic et
verba correctoria manēt aliquando in cor
dibus illorum q̄ corriguntur.

Septimo Sardinus

est inter gemmas vilissima et
de Sardinis primū repta vñ
et Sardi⁹ appellata est. Et cor
rectio fraterna interact⁹ om
niū virtutū reputat vilissima. Non em̄ eā
libenter suscipit et app̄ciat sed refugit non
libenter corripimur / sed licentius adulacis
ones audimus. Item omnes actus virtutū
tū nobis impensos cū gaudio suscipimus
cū scz p̄ nobis orat / gratie agunt / honora
mur / et qz deus colit / ieiunatur et sic de ali
is actib⁹ virtutū. Hos laudam⁹ et magnifi
camus / sed actū correptiois nobis impens
sum cū tristitia intuemur. Itē sicut nō li
benter corripimur / ita non libenter corrip
mus actiue / qz obsequium amicos veritas
odiū parit / p̄sertim in curijs principū / vbi
omniū aulicorū intētio et conatus est / q̄s
oīm blandissime fallat / vbi nemo veritatē
correctoria p̄cipi audeat dicere / posset hoc
de eis dici qd̄ in Apoc. scriptū est / habes
paucas noīa in Sardinis / de his paucis erāt
Joan. Baptista p̄tra Herodem. Paulus
p̄tra Petrum. Ambrosius p̄ Theodosiū /
quē et vnicū asseruit esse Ep̄m / et tū de. ij.
Hunc ad tertū quo queris / et qd̄ tibi facis
endū sit euz illis lapidib⁹. Respondeo bre
3 iij

Sermones.

uiter q̄ cū eis debes iacere Christū / et sic fa-
cere ludum natalē [ein weinacht burg] q̄
appellat burgū huc castrum natale. Quos
enī in quibusdam regionibz vt ludī fiant
castrī paschalis vel natalis / vbi puellē z
delicate dñe / iaciunt loco lapidū Musca-
ta / rosas / z violas in tyrones q̄ reuera iac-
tio / est ipsi tyronibz valde deliciosa. Si-
cut in Belsaria fiunt burgi ex pinibus / z ex
pugnant: non autem nisi bapirus in bom-
bardis emittit / z fragmenta raparum in ba-
listis. Sic suo modo in pposito Iesus
saluator noster summe deliciat in iactura la-
pidum predictorum / z ciosissimorum. Vtī
q̄ veri Iudei scz Euangelice perfectionis
sectatores iacere debent in Iesum: q̄ hec
iactura non est penalis / z dolorosa sed est
ipsi domino Iesu valde delectabilis amo-
rosa / z etiam summe deliciosa. Si enim
lapides torrentis dulces fuerunt bea. Ste-
phano / q̄to putas dulciores sunt isti lapi-
des Christo si in eum fuerint iactati / a fi-
deli anima q̄ ipse tā charā habuit / z ha-
bet / q̄ eam sanguine suo redemit / z pro qua
mortu⁹ fuit quāq̄ in sponsam charissimā
sibi desponsauit / z cū qua ipse vnū corp⁹
effici dignabit cum membra capiti vniant /
z ipse erit oīa in omnibz. Non dubium est
quin ipse plus delicietur de spiritali pro-
fectu / talis anime q̄ bea. Stephanus de
martyrio suo: pfecto cum gaudium Christi
in infinitum excedat gaudium cuiuslibet
sancti: vnde ipse dicit Prouerbiorum. viij.
Delectabar p̄ singulos dies scz eternitatē
ludens coram eo omni tempore / z ludens
in orbe terraz. Et subdit ad ppositum. Et
delicie mee esse cum filiis hominū: quāq̄
deliciar nos participes faciat ipse Iesus
Christus q̄ cum patre / z spūs sancto viuūt / z
regnat in secula seculorum. Amen. Hec ex
Iordano.

Sequuntur nouem ser-

mones de fructibus / z vtili-
tatibz vite Monastice.

¶ Feria sexta in octaua Ka-
tharine. Ad Peniten-
tes Argētine ma-
ne hora septima.
Anno. i. 496.

Ecce q̄ bonum / z q̄ iocundū
habitare frēs in vnū. ps.

Redicante

me s̄ fructibus pnie
quibz homo se dispo-
nere p̄t / ne mittat
in ignem eternū: in
fructu octauo incipi-
ente a litera. b. q̄ erat
habitus religionis
assumere: verba bea

Bernhardi adduci in medium / quibus
in nouem bonis statum religionis comen-
dat / ait siquidem / bonum est nos hic esse
scilicet in religioe quia ibi homo viuūt pu-
rius / cadit rarius / surgit velocius / incedit
cautius / quiescit securius / irrorat frequen-
tius / purgatur citius / moritur confiden-
tius / remuneratur copiosius. Has me no-
uem vtilitates sponderam declaratur
sed vbi / aut quando / essem id facturus nō
dixeram. Statui autem his diebus col-
dem absoluere: secundum q̄ dominus in-
spirauerit / z in presertim primam: reli-
quas autem sequentibus diebus attingā.

Quinta igit vtili-

tas religionis est q̄ ibi ho-
mo viuūt purius. Et q̄d est
inquis pura vita: q̄d est vi-
uere? Viuere nihil aliud est (s̄m beatorum
Thomam. ij. ii. in tractatu de vita actiua
z contemplatiua) q̄ se mouere vt planta
animal. z c. Truncus se nō mouet / ergo nō
viuūt. Quod mouetur iuxta suam condit-
onem bene viuūt / vt planta si crescit si pro-

... vtilitate / est enim huiusmodi
... vtilitate / est enim huiusmodi
... vtilitate / est enim huiusmodi

¶ Quinta igit vtili-
tas religionis est q̄ ibi ho-
mo viuūt purius. Et q̄d est
inquis pura vita: q̄d est vi-
uere? Viuere nihil aliud est